

Kandahar. Kabul
Vol.15, No.7, Mizan 1353
(September 1974)

۱۳۵۳۵ کال

ادومه او اتمه گنه

A decorative flourish or calligraphic element, possibly a stylized letter or a decorative flourish, located at the bottom of the page. It features a central diamond shape with a small circle above it, and a long, curved line extending to the right.

اطلاعات او کلیت

تو دل کا مال دار ہو
نورانی نہ دیکھ جاؤں
جو دجہ سے لگا رہا ہے
یہ جان کے صاحب نہیں

☆

د جمہوریت د ملی سرودلو حه چی د کندهار د میخانیکي ایسی په زیار او زحمت جوړه
سوی ده، د جمہوری نظام د درنښت په منظور د همدې ایسی مخ نه د عمومی
سړک پر غاړه ودرول سو.

په دي گڼه كي

- د نېكمرغه كوچني اختر په مناسبت
د دولت د بناغلي ر لوس د وينا متن ۱ - مخ
- د سري مياشتي د مخصوصي هفتي په هکله
د دولت د بناغلي ر لوس پيغام ۴ - مخ
- د مولانا جلال الدين المصفي د شخصيت په
باب د اطلاعات او کلتور دوزير د وينا متن ۴، ۴ - مخ
- سر مقاله ۵ - مخ
- د ميوزان د مياشتي ۴۴ ياد د هيواد د نجات ورځ ۶ - مخ
- د پارسا د لي دوره علمت وه که معلول؟ ۷ - ۸ مخ
- شمس الدين کاكي ۹ - ۱۵ مخ
- د راه يوا فعال زمان د هنر مند او کانسرت ۱۶ - ۱۷ مخ
- داد اوبا تو اړخه ۱۸ - ۱۹ مخ
- د مير منو اړخه ۲۰ - ۲۱ مخ
- ادب نن اديب ته غه امر کوي ۲۲ - ۲۵ مخ
- محمد بشير د شريفي «خړځ دي» ۲۶ - مخ
- يوه تاريخي نادره پيښه ۲۷ - مخ
- دا ميرا طور خزانې ۲۸ - ۳۱ مخ
- د سروزرو درمند ۳۲ - ۳۵ مخ
- يوه اديب ټوټه ۳۶ - مخ

دنيكمرغه كوچني اختر په مناسبت

د دولت د بنساختي رئيس او صدر اعظم

د وينا متن

اگر انو هیوادوالو!

دنيكمرغه كوچني اختر له امله ټولو
خوښدو، وروڼو او د نړۍ ټولو مسلمانانو

له تېر يک وایم

هیله لرم چې زموږ دین دارو خلکو
د روژې په مبارکه میاشت کې د اسلامي

فریضې په ادا کولو او د الهی امر و نه په
اجابت سره د بی نیازه خالق رضا نیت حاصل
کړي وي

باید په یاد ولرو چې د هیواد دوږو او
بی وزلو د احوال پوښتنه د هغو ټولو
خلکو دیني وجیبه او اخلاقي وظیفه ده چې

د مرستې توان لري.

بیا لرم زموږ مهر پاتو او دردمنو
خلکو په دې مبارکه میاشت کې علاوه پر

دیني فریضه خپله دغه اخلاقي او اجتماعي
وجیبه هم ادا کړي ده.

دا اختر ورځې چې په دیني جنبه برسيره

اجتماعي خاصیت لري د نړۍ مسلمانان
یو والي، ښه نیت او پاکي عقیدې ته را ټولي.
د همدې فلسفې د مخې هیله کوم د هیواد

ټولي خوږې او وروڼه هغه خفتگان
لي اتفاقي او بدبختي چې د بده مرغه
کله کله د کورنیو او زموږ د خلکو د بدمرغيو

سبب شوي دي ټوله لیرې کی او د عقیدې
په پاکي، یو والي او وروڼي سره چې
د دغه جمهوري حقون نظام هیله ده دا اختر

بختوري ورځې لیرې کړي.

اگر انو هیوادوالو!

زموږ هیواد دخپل وروسته پاتې والي

د جبران د پاره زموږ د خلکو هر اړخیزه
هلو ځلو او عمل ته اړدي د دغه هدف تر سره
کول د صادقانه خدمت او ایثار څخه پرته

امکان نه لري. په تیره بیا هغه مسئولیت چې
د خپلو بی وزلو او خواوو خوښدو وروڼو
په مقابل کې لري هیڅکله هیر نه کړو.

د هغوی داچ ایا او د لیرې کولو د پاره تر
وسه وسه مرسته وکړو. جمهوري دولت د
تاسیس له سره تر اوسه پورې دخپلو خلکو

دنيكمرغي او هوسایي تر سره کیدو او
د خواږي او غریبي دعوا ملو او علتونو
د له منځه وړلو په هڅه کې و او دي. په دې لار

کې به پوره بری هغه وخت زموږ په اړخه وي چې
زموږ ټول خلک دا ایثار په مننه او د مسئولیت
په احساس سره په پوره یو والي په هغه

خدمت کې چې دخپلو خلکو په مقابل کې یې
په غاړه لري مرسته او همکاري وکړي.
په پای کې یو ځل بیا ددې بختورو

ورځو له امله د افغانستان ټولو خلکو،
پښتو، تاجیکانو، وروڼو او د نړۍ مسلمانانو
ته مبارکي وایم. او د لوی خدای (ج)

د درباره څخه د جمهوري نظام په رڼا کې
د تکران افغانستان نیکمرغي او د نړۍ
د سولې هیله کوم (ب)

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

دسري مياشتي مخصوصه هفته ددولت دښاغلي رئيس په پيغام دتلي په ۲۷ په ټول هيوادكي شروع سوه، دادی د پيغام پښتو متن:

هغه وخت يوه ټولنه نيکمرغه بللای سو

چی دهغي د افرادو دبد مرغيو دعوا ملو

موجبات له منځه ولاړسي

سره لکه جنگ، ناروغتيا وی او نوری
ناروغی پښی چی هر ه یوه یی په خپل ذات
کی انسان ته مصیبتونه او کړاوونه پیدا

کوی، هغه ونیسی په دغه راز وختونو کی
د نوع دوستو او باعاطفه خلکو اړخه
اخیستل کولای سی تر یوې اندازی پوری

دمصیبت خپلو روحی دردونه کم کړی او
آرام یی کی دخیر په ټولنو جوړیدل چی
دای وزلو او مصیبت خپلو دمرستی په

غرض منځ ته راغلی دی د خلکو د نوع پالنې
د احساساتو څخه یی سرچینه اخیستې
ده.

زه یغین لرم چی زموږ هکران او دردمنند
هيواد وال به په بهه ټول په دغه انساني
وظیفه پوه وی او دسري مياشتي دخیر په

موسی سره دهغو وظیفو په اجرا کولو
کی چی د یو ملی او بین المللی خدمتگار په
توگه یی دهيواد وال او هممنوعو په

په مقابل کی په غاړه لری مرسته کوی
هغه وخت یوه ټولنه نيکمرغه بللای سو
چی دهغي د افرادو دبد مرغيو دعوا ملو
موجبات لکه فقر ناروغتيا، بی سوادۍ او داسی
نور له منځه ولاړسي.

«پا نه د پښتۍ په دریم مخ کی»

«۴ مخ»

هکرانو هيواد والو!

خوښ یم دسري مياشتي د مخصوصی
هفتي له امله خپلی دزړه هیلې زموږ د نجیبو
خلکو د نیکمرغه او د هکران افغانان
دلورن ټیاد پاره غږ کندی کړم.
د رنوخو اندواو وروڼو:

دا هفته چی دسري مياشتي د مخصوصی
هفتي په نامه هر کال زموږ په هکران
هيواد کی پېژندل سوی ده، زموږ خلکو ته
ددې ښه فرصت دی چی داسلامی لوړو
تعالیماتو په پیروی او د خپلو انساني
عواطفو له امله د یی وزلو او خوارانو سره

مرسته وکړی، د پښو لو بدلو خلکو لاس
ونیسی او د ناامیدو خلکو زړونه لاس ته
راولی چی په دغه کار کی په اړخی اخیستلو

سره دخدای خوښی او روحی آرامی
تر لاسه کړی.

په دې پیړۍ کی چی موږ ژوند کوو د

علم او تخنیک په پرمختگ سره د بشري
ټولنو زیاتره مشکلات له منځه تللی او
د پری ستونزی حل سوی دی خو سره ددې

هم بشر په دې نه دی اړیالی سوی چی د
سمای پېښو او حادثو او د طبیعت د مصیبتو نو

دمولانا جلال الدين بلخي د شخصيت په هکله د اطلاعاتو او کلتور دوزیر ښاغلی
پوهاند او ین دو ینا پښتو متن:

دمولانا بلخي علمي او عرفاني شخصيت

جلال الدين بلخي ددغو نامتو کسانو په
لومړي صف کې ځای لري چې له یوازی
ددې ملک د فرهنګي ستري ښا استحكام
دهغوی د فکري او علمي هڅو مرهون دی،
بلکې د بشري او جهاني فرهنګ په غنا کې
یې لویه برخه اخیستې ده.

دمولانا عرفاني شهرت یوازی دهغوی
د زوکړې په ځای یعنی بلخ او آرامگاه
یعنی قوئیه پوری محدود پاته کېدای شي.

ددغه لویه شخصیت شهرت جهاني جنبه لري
په نړۍ کې یو لړ سیمې پیدا کېږي چې
ملته دي د بلخ نوم یاد شي او د متکلم او

مخاطب ذهن دی په هغه کړي مولانا
جلال الدين بلخي ته متوجه له سی. هغه
شخص چې د جهان د لویو فکري رهبرانو

څخه دی او تر ۷۰۰ کاله زیات وخت کېږي
چې ددوی ځای د لیکي اندېښني دملیونو
معرفت غوښتونکو کسانو پر اذهانو یې
رڼا اچولې ده.

هغه شخص چې د شعر په جهان کې دده
دا شمارو د دیوان په عظمت چې ددهس په
دیوان مشهوره سوی دی، ډیر لږ دیوانونه

د افغانستان د نامتو عارف مولانا
جلال الدين بلخي دلمانځني محفل چې
دهغوی افغاني او آلماني عالمانو په ګډون
دمولانا په اصلي مېنه کې جوړې سوی دی
د اطلاعاتو کلتور دوزارت دمنسو پښتو
او ددې خاوري دملی او فرهنګي مفاخرو

دهر علاقمند ډېاره دڅوښې منبع ده.
ځکه مولانا جلال الدين بلخي د نامتو علمي
او عرفاني شخصیتو څخه یو لوی شخصیت

دی چې په دغه علم پالونکي خاوره کې یې
سترګې روغې کړې دي او په خپلو تاليفاتو
افکارو یې د علم او معرفت جهان «۷»

په یو په موده کې روښانه ساتلی دی له
دې امله مناسبه ده چې وطنوال یې تر پخوا
زیات وپېژني او نورو ته یې ور معرفي
کړي

د افغانستان د جمهوري دولت دعالي
اهدا و څخه یو هم ددې خاوري دآر وسو

فرهنګي موراو ساتنه او دهغو کسانو
معرفي ده چې «ریوه د تاریخ په اوږدو
کې دملی با افتخاره فرهنګ نادان یې
او خپل نقش یې ښه تر ا لوی بولی دی او مولانا

موندل کپړی خو سره ددی ټوله شعر، دده
معنوی مقام دونه لوړ دی چی دیر تر شاعران
دهغه مقام ته رسېږي.

دهغه جاویدان اثر یعنی مثنوی د اثر
د روح کتاب دی چی پخپله نوع کی په هڅ
عصر اوزمان کی دهغه ساری نه لیدل کپړي
او دونه دقیق عرفانی او اخلاقی مطالب
په هغه کی سته چی سره دهغه چی د ۷۷۰ پیو یو
په جریان کی تر ۴۰۰ مفصلو او مختصرو
شرحوزیات دنامتو پوهانو او عارفانو له
خوا پرې لیکل سوی دی، مگر تر اوسه
لاحق مطلب نه دی ادا سوی، او په دغه ژور

سپند کی تر اوسه دزیات تحقیق او پلټنې
امکان سته ځکه نو ددغی یوه سیمناز
جوړېدل چی دهغه د بحث موضوع ددغه

لوی عارف دا شعارو، افکارو او ژوندانه
دا حوالو په باب وی او دهغه د علمی او
عرفانی مقام درنښت کوی، یو ضروری او

کټور کار دی. او د جمهوري دولت دعالی
اهدافو دتحقیق په لار کی یو مترقی کام
دی دولت تل هڅه کوی چی هیواد دعصری

تخنیک او علم په رڼا روښانه آیندی ته
سوق کړي، په عین حال کی خپل پیوند
گذشته سره چی د علم او عرفان په پلوشو

منوره ده، وساتي.

دمولانا آثار د ژور او وسیع بحر غونډی دی
چی دزیاتو اکتشافاتو دپاره مکرر سفر و نه

ایجا بوی. د وخت اوزمانی غوښتنی اداون

کوی او دهر نوی فکر یی جر یان سره سم د تیر

کسانو دا نارود مطالعی د تجدید ضرورت

احساسېږي او په هغه جمله کی ددغه لوی

عالم اثر د توجه وړ دی

دمثال په توګه، فن ورغ کولای سو
دمولانا آثار ددغو مطالبو په زمینه کی
وڅیړو:

دمولانا حقیقت پرستی.

دده نظر دځان په باب او تر ځان د باندی

دده نظر دگذشت او تغافل په هکله.

سوفیزم او دهغه تاثر پر مولانا، یا

دمولانا تاثر پر هغه باندی

د خاصو اصطلاحاتو په باب مطالعه

لکه می، نی، معنی، ات او داسی نور کلمات
چی د مولانا او نورو عارفانو شاعرانو
پا اثر کی راغلی دی.

د تر قوه او پر مختلف د مذهبوم په هکله

دمولانا عقیده چی دروحی تکامل دپاره یی

پلټی او یایی پوښنهادوی او دغه رانګه

دلو یو پدیدو د پیدایښت په باره کی دده
نظر.

په غزل او مثنوی کی د مولانا سبک

او دهغه مفایسه داسلاطو، اخلاطو او
معاصرینو سره

خبر ښه چی مولانا عرفانی شعر، خپل

نهای معیار ته رسولی دی، نو ځه ډول کولای

سو چی د معارف په ساحه کی دهغه دا نارو

هڅه استفاده وکړو.

هیله نرم چی داسیمونار له هره حیثه

په خپله ورهښکی وظیفه کی اریالی وی

دالمانی پوهانو او عالمانو میلمنو دپاره

دمولانا په اصلی قایموی کی دپه زړه پورو

ورځو هیله کوم او دافغانی او المانی

علمی مقاماتو څخه تشکر کوم.

مسئول مدیر: کریم طالب

اداره: د شهیدانو واپ

د تېلېفون نمبر: ۲۸۸۴

د ۱۳۵۳ کال د میزانه میاشت

مولا ناجلال الدین بلخی

د بشری عالم کاروان دخپل پیدایښت سره سم د تکامل پړاو ته په پوره روان دی او په خپل مسیر کې یې د ابتداییت څخه تر

مدانیت پورې یې حساب په مراووله او پړاوونه طی کړي دي خوددې پرمختګ او تکامل اصلي عوامل هغه حکومانه اندېښنې او

افکار بلل کېږي چې د نړۍ د منځل سوو مشاهیرو او نواښو له اذهانو څخه یې نشته کړي دي. دغه وجهه ده چې نن ورځ په

جهاني سويه دهغو شخصیتو درنښت او درناوی کېږي کوم چې د بشری نوع د مادی او معنوي تکامل په لار کې یې خپله هستی

او ارام له لاسه ورکړی دی.

نن ورځ هر څه چې موږ لرو هغه زموږ د پړاوونو شخصیتو د فکري ټپوڅ او عملي

فعالیت نتیجه ده او هغه څه چې د سبا ورځې نسل ښځر په کوی، زموږ د نننيو شخصیتو افکار او ټپوڅ دهغه تاد او اېږدي

که د هګران هیواد افغانستان گزښته ته نظر وکړو داسې علمي ادبي او فلسفي څېرې مو ترسترگو کېږي چې هر یو یې ددې

دهر په بوستان کې خاص رنگ و بوی لري بلې افغاني شخصیتو د عصر اوزمان په ډېر ومخندودو دراپتو او وسایلو کې

خپلو شخصیتونو ته په جهاني معیار تیارز ورکړي دي دوی د علم او پوهې له هرې کاسې څخه اړینې او هلې دې د طب، ساینس

او نجوم څخه نیولې تر هنر، ادب او فلسفې پورې په هره رشته کې تکړه استادان او نامتو نواښو منځ ته راغلي دي په نوره

بیا په تصوف او عرفان کې عالي مقامو منصوفینو ظهور کړی دی او د فلسفې جهان ته یې ابدی ځلا ور څښلی ده.

یو ددغو ستر شخصیتو څخه دهیواد لوی عارف او منصف فیلسوف، مولانا جلال الدین بلخی دی. آثار یې یادې، پېړۍ

پخوا دغه نامتو شخصیت دهیواد په لرغولي تاریخ بیا پرمخ بلخ، چې یو وخت د علم او فرهنگ زاښک وه، نړۍ ته سترګې روڼې

کړې او د تصوف پر آسمان دیوه روښانه ستوری په څېر وځلېدی. د علم او فضل پلوشی یې تر افاقو هڅه اېږي سوي

د تقدیر لاس دامنېدو فیلسوف دخپل معنوي بوستان څخه جلا کې او د اندیزو زمزمې یې تر قونډیو رسېدې څو هلته یې خاوند

سوي خودهغه معنوي شخصیت تر ابله دجهانیانو په زیاته بیا دسالكینو او عارفینو په حلقو کې ځلېدونکي دي.

د پانګه پشته په دریم مخ کې

د میزبان د میاشتی ۲۳ یاد هیواد د نجات ورځ

افغانستان هميشه د
استعمار او استعمار -
ګرانو د سيمو، پلمو
او لمسون په ضد کلمه
مبارزه کړې او کوی یی
او دغه حقیقت د تاریخ په
پاڼو کې په غټو اوزرینو
ټکو سره ثبت سوی دی.
که د تاریخ پاڼو ته
پام و اړو دا به را ته غر ګنده
سی چې افغانانو هېڅکله
د مری توپ او غلامی
یو غ په اوږدو باندی نه دی
قبول کړی بلکه ددې
د پاره چې آزاد او خپلوان
ژوند وکړی او د پردو
د تسلط څخه په امان وی
دهیواد او هیواد والو
د خپلوان او آزاد ژوند
کولو د پاره یی د استعمار
درېځو دله منځه وړلو په
لار کې خپل سرونه قر بان
کړی او په خپلو وینو یی
خپلوان ژند ګولی دی.
زموږ میړنیو، سربښدونکو
او فدا کارو پلرو او
نیکه ګانو د هیواد د
خپلواکۍ د پاره کلمه
مبارزې وکړې او د همدغو
مبارزو په نتیجه کې یی

په ۱۹۱۹ کال کې خپله خپلواکۍ
بیر ته حاصله کړه په هیواد کې د
خپلواکۍ د تر لاسه کیدو سره سم
دهیواد د آ بادی، ترقی او
پر مختګ د پاره په چټکو
فعا لیتونو او ګو بنجونو
د روع وسوه.
په هیواد مونو بچیانو
د زیار او زحمت له امله د هیواد
اقتصادی، سیاسی او اجتماعی
حالت د هغه پخوانی درهم
او برهم حالت څخه وېر غورل سو
او دهیواد د آ بادی، ترقی
او پر مختګ په لور په پوره
چټکۍ سره مخ په وړاندی ګامونه
واخیستل سول خو استعمار
او استعمار ګرانو نه غوښتل
چې داسی یو حالت زموږ په
هیواد کې وویځی او په دې یی
رښک وېځی چې زموږ هیواد د ل
د نورو مترقی هیوادو د خلکو
په شان یو اېرو مند او د
اعتبار وړ ژوند ولری خو هغه
و چې استعمار ګرانو د خپلو
شومو د سیموله لاری په هیواد
کې یو کورنی اغتشاش او
بحران جوړ کړ
ددې بحران او اغتشاش په
اثر په هیواد کې د علم ډیوه

چې تازه بله سوي اوړنایي
دهیواد هر لور ته خپل بدل،
مړه سوه او د علم او عرفان
د روازي و تړل سوي.
په دغه تاریکه دوره
کې دهیواد منور یی،
پوهان او ډیاری ګناه
خلک نا حقه ووژل سول
لنډه دا چې په هر ه وسیله
سره دا ګوښې چاری و
چې د علم او معارف د روازه
په یخې و تړل سی.
دغه حالت په هیواد کې
ه میاشتی دوام و کړ خو هغه
و چې و طهر ستو عناصر و
هیواد ته د دغه حالات
څخه د نجات ورکو او
د پاره ملا و تړل او په دغه
لار کې یی د فدا کاری ا یشار
او قر بانی په قېلو لو کې
هیڅ درېځ و نه کړ او ددوی
د دغو قر بانو، سربښدونو
او فدا کارو امر وه چې
په هیواد کې د دغه اغتشاش
او کورنی بحران اور
مړسو
د دغو فدا کارو،
سربښدونکو او هیواد
ته د دغه ناوړه حالات څخه
«پا ته په ۲۸ مخ کې»

د پيار ناس ادبي ډبره علمتونه
که معلول؟

دکندهار مجلی جو پورو و نکو! نه
پوهیرو چی تاسی دکندهار دمجلی خنده
دهنر - په هنر کښی داد بی تمدی دها تیدلو

بہاویہ ہولہاری ٹھکے کمدھارو چید
هو انکو درنی ادبی دوری خلاقہ قدرت بی
داراج دقصر بہ میخ کنی پیدا کراوس

د لمر ۱۱ فغانستان د ادبي تاريخ پورې تړلی
نقش بلل کېږي او کمد هارو چي د لوی
احمد شاه وژني د ژوندی ساتلو او د ادب

په نهایت کښې دا په را طوری د جوړولو
 قهرمانی بی دیادو و بلله . کښه اړ و
 چې د سر د اړه د دل دانی ژوند هڅه اړم

در ته‌دهیر یداون‌ده‌ی تحکه‌نوددغه‌کمدهار
اوددغه‌تبار دمجلی و یونکی عوان‌ی چی
مجله‌و‌گوری او‌به‌مجله‌کی دادبدملغلر و

پار و نیه او اندی اری و سه پری

دامحوظ مادڪنڊهار دهروره دڪلي
پيدا، دي نه مجبور ڪوي جي داد به برحه

کي دکابل ددري څخه فلم ته دالو تښي
اجازه ورکړم. هاته چي دسرو ابارو ترونه
لاندې او دخوږو انگورو دناک واخل ته

ناست و یونگی، دې ته و ښارم چې د ادب
د سندرې یوې څنډې څخه یوه لپه واخلي

او خپله ادبی آئنده په مانه کړی. کندهار
رما کور دی خو نه پوهېږم چې کور به من
شی که نه؟

ایا ہم دکن دھار ژ اور واهو کسانو
 بهی دھارو بهلو کنی ویاور به برخه ده
 ابره کی دیو یاد بی دوری و بلند آیتا تیرا بولم

دوی د فیم او مضمون صحیحیت ته کشیدوم.
د افغانی به دوی و کړی پوهیږم او دا یقین
هم راسره شته

ماڊول ۱ «د پارناس ادي دور»
که مډول ۲ «د پارناس يا پار ناسيزم»
ادي دورې ۳ «خپلې دهنر دهنر د پاره»

ادبي دورہ ۱۹۱۱ء: »ھنر دھنر دیپارہ ۱«
 دادلورہ پتہ ادب کی ستہ خود اسوال ھم با ید
 و ھنر لشی چی »ھنر دھنر دیپارہ ۱« علت و ۱۲

ممدولی؟

ددې سوال په برخه کې څېړنې غځېدې
لري چې د دوديزه علمتو په برخه کې د ځوانانو د پاملرنې

به دي عقيده وه چي هنر استقلال در اود او
 نري بي ايا هم به دي اساس دوي نظر به
 خركه داله چي بايد دهنر استقلال و منحل

دي دلي دا خبره ميره کړې وه چې هــ ر د

مذهب د پاره خدمت کړی دی او کوی یی
لاهم دې ډلې دا هیرو له چی هنر یی د لپای
کلمک مرایی کړی دی او سر یی یی

لاهم و. دې ډلې دا هیرو کړی وه چی
هنر د ژوند یو اړخ خپل هنر یی
اسارت و بولی. خو بللی ډلې بیا هنر یا

د هنر دغه دوره د نورو علمونو معلول
کېله حتی چی کله کله به په دې عینده سول
چی علت معلول دی، معلول علت.

خو راسی چی اصل مطالب ته راسوهغه
دا چی هنر د هنر یا ادب د پاره د پارس
په دوره کښی خپل اول اصول غوره کول

ددې مکتب لوی اصلونه دا وه:
۱- د شکل کمال د کلیما تو دا انتخاب
او بیان په لحاظ.

۲- احساساتونه دا خلودل او دارمان
او هدف لوری ته توجه نه کول
۳- د قافیوی بنایست

۴- د دغه اصولو مطابق مراعات
ددې مکتب د منونکو لویه عینده دا وه
چی اثر باید نه سپری و خندوی اوله یی
وژندوی بلکه باید بنایسته وی او هدف به
ده کی نښتی وی دال د پارسیزم یا د هنر
د هنر د پاره د دورې اصول اوس به نو
راسو دې خبری ته چی دا مکتب دلته پر دې
غهای ختم و بولواو که په خپله علت؟
په خبره دا ډول نه ده بلکه علت یی دی

چی ددې مکتب رقیب المل کیری، رقیب
یسی ک... سوم دی؟ د دې حقیقت
خپل موږ ته اصله مسئله خبر کړی هغه
دا چی د پارسیزم لوی رقیب درو مانیزم
دی

درو مانیزم اصل کوم دی؟
په یوه لحاظ دا احساساتو مداخله هغه

هم په هنر کی یعنی هنر باید د لودونکی
احساس وینوروی او ویی پاری
راسی دا احساساتو د دخالت او پارونی

عابیه هم خبر کښه کړ و هغه دا چی درو مانیزم
هنر منند بپای مزدور بلل شوی دی، بپای
مشروع شوی دی، دی په حسن موږدی، دده

مړه اشتهایا باید څنگه ژوندی شی؟ بللی اد
هنر منند د هنر په زور. هنر منند باید څه نجلو
لپای لالا تر سوم کړی او د سر و شو لپو یا تیو

نښه بپای لالا ته په انا و سره و کړی- دا وک
او د حسن او حسین مشوع و پوی کړی او
سوی اشتهایای ژوندی کړی.

هنر او د هنر مزدور دې ډول مزدوری
او دې ډول د ادب خواری ته دیوه ادبی
مکتب په پوروی پارسیزم بدلایی او

حق لری چی د هنر، ادب او د هنر منند او ادب
استقلال و ساتی

دا حق منل یو حقیقت دی په دې
اساس د پارسیزم دوره علت نه دی بلکه معلول

دی یا دا چی د پارسیزم اصل ته درو مانیزم
د مکتب په مقابل کښی یوه بللی یا بدوی او
نه دا چی دې مکتب ته د خندا او ژدهانی
کول.

دانفی د لپای د پاره وه او لپای باید
ادب د لوی مسخره کړی هنر عظمت درلود
ځکه دانسان د کار خلاقیت پکښی نښتی
و.

د هنر او ادب د پاره په عظمت کتل کناه

نه وه هنر د هنر د پاره د هنر د عظمت هغه
نفی نه ده چی د هنر اعجاز ته په قیامت نشی
فایل.

هنر- خردی او هنر عظمت، ځکه د کار
د خلاقیت څخه زیوری او د کار د خلاقیت
لوی وړ په برخه ده

«پا ته په ۲۸ مخ کی»

شمس الدین کاکر

د مومنی انجمن به اورسوی علم
کند هار دانی به جو سورا
شمس الدین دی که که هم دده دژد به

به باب پوره پستی معلو علم به
لاس ته نه دی را به خودره شعر به
تو به پوره حده دده به پوره کوی کی ر مور

سره عرسه کوی اور اشعار به
معلو میری چی به حبه کاکر اور کمد شهر
د (کلج آاد) به کبی کی اور پدی درو کوی

اور پستی لکه لی هم دده معلو به
انکلی تو که بنایی تر ۱۱۸۰ هـ به
ز پور دلی وی که که داسی و ان کیوری که

وخت چی سر دار محمد عظیم جان به ۲۳۰ کی
دکشمیر او پنجاب والی و شمس الدین
تو به یامه کن و او به ۱۲۳۸ هـ کی ل و دین

دیوان دو هم نول هم پای ته رسولی به
تو بنایی درو کوی لکه به ۱۱۸۰ هـ به
دروسته وی (۱)

شمس الدین به عالم او ادب به
خوله دده عرسه لکه خرنکه چی دده
او پوهی سر به بنای لکه، حبه کوی به لکه

دده حماس روح او سپه بختی و حده
دایی قدری به س کوی خودره دده
دروند پستی ای به پوره و او هر خدی

کمال خو کله کله به در حله کوی به
او ای قدری حبه شکوه نول لکه چی وای
لکه لعل به ایرو کی دی به پوره

هسی پوروت دی شمس الدین به کله
(۱) - پشته به شهر دو به دود

شمس الدین به پوره به حال و دده
به راج که به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه
به لکه به لکه به لکه به لکه به لکه

شمس الدین کا کبر خورا لوی عالم تیر
سوی دی کہ دده دیوان ته خبر سو به شعر
کی لی وشمس، نسو فی، احزاب اند تر نیوی

اوکار په سه تو که مشمن دی به ادبی دمو ر
کی به هم سه لاس در لوند دده به فرما کی
هر راز به معنی سیکم سه شعر این لعل

دولو نه لکه غزل، قصیده، رباعی، مخمس،
ممدس، مثنوی، معشر، ربو، قصام لکه تر کوب
نمد، تر صبح نمد، مثنوی انداسی بر رازی

شمس الدین، مسموط مرانی به حور
سه بو که و بی دی
ده بو که ماسد دسر - الموی به به ناله به

پشوی لیکمی دی علامه به شعر به ناله، نمد
او احباب تو کی به به مسمو خشن دی

شمس الدین دشتی سبک

شمس الدین به شعر کی دا کثر و تیر و
شوق شاعر او پیر و کی نه حق دشتی
معنا ای توله به مسمو س عشق رنگ لری

دال، طواف کلماتو رسول به پیر محمد
کا کر به زیات و ته دی نه و حقه چ دی
پیر محمد نه شاگرد بولی، که خه هم

د پیر محمد سبک به پشته کی دخو دجال
حاج او رحمان لاله دشتی خج به لیم
احیسی دی خو خدی لکنی سیکم ده هم

پرا خضاره کری دی
شمس الدین شاره به شعر به پیر محمد
دستیک مگر کی مگر به خج به محمد

کی رحمان لاله پیر و دی رحمان
د عشق به بری کی لوهی لاله و به
ور کری دی

شمس الدین هم کسب دشتی به حوله
ور کری ده، حکم دشتی داله شمش به ممد
سوی دی

سو نما هم در حمدن تا ناعشق تلمیحه جد نه
لری اردشیر لندین هشی نوله حسه رحمان
به تصوف کی دجال او مسمو خج دی، مگر

شمس، لندین به دی لاری دطر یقت لهن
مول شه
داله دطر او مسمو خج افسام لری او

د لاله د مادت خج به پیر و دی حو
شمس الدین خج لری به کلمه و لیلی دی
ان محمد نه به ناله شمش لاله لری

تر دی انداری پوری چی ده دحمید
به سر ل استمال کری ده او به شعر خیال
به یوه سر ل و لیلی ده

حمید و لیلی
حتی به مسمو خج دشتی که سپور می
سوه به ناله کنی

داللی غابین به خوله زیب کا که ژاله
سوه به ناله کنی
شمس الدین و لیلی

خط پر مخ دصنم زیب کا که سپور می
ده به ناله کنی
غاس ای سه ای به حوله کنی که دچم

به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی

به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی

به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی

به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی

به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی
به ناله کنی

حمید وای: لا هلك به ای وژلی وم به زهر و
که می وای مهر و شفقت به پلار و مور کنی

شمس الدین وای: لا هلك به کی زما درنج علاج کړ
که غه مهر وای زما به پلار و مور کنی

به دی غزل کی دشمس الدین فکر او د
غزلی خو ند تر حمید لویدی الما طیبی هم پر
بته دی که غه هم دحمید پر لار تلمی دی

غرض دادی چی شمس الدین په سبک
کی په یو مستقل مکتب نه کړی پرې ده په
هر مکتب سر ورنه ایا تلمی دی خود پیر محمد

او حمید په مکتب کی درحمان په فکر پی
هم و پر تلمی او دهغه متا بعث پی کړی دی
په نتیجه کی وای چی شمس الدین دیوه

ممنوع سبک غبتن دی چی دهر مکتب خوند
پی کتلی دی که دا خبر به و غیرو شمس الدین غه

غزلی په خپل دیوان کی لری چی د او پر
پخوا پی سبک پیروی پکښی سوې ده او
داسبک دمالالت هو تک او نور دینی

او مذهبی سبک و ته و ته دی: که غور ووی غنی صحبت دطالبانو
نولازم به کړی وصلت دطالبانو

طالبان د پیغمبر د باغ نو تپان دی
همل په باغ کی وی زیغت دطالبانو
شمس الدین په خپل سبک کی دتولو

سبک و غنچه استفاده کړې ده؛ مثلاً د جملو
تر توب پی دحمید او پیر محمد دسبکو
رنگ لری او په معنوی لار او تصوف کی

درحمان با با کلاک پیر و دی: که په ژور نظر و ته و و و و نو داسبک و نه
بیاتول سره نزدی او شر پک دی. غه که

چی حمید د تشبیها تو او استعاراتو

په راوړلو کی بیامحه عبدالقادر ته و ته
دی او میرزا حنان هم ددغو ټولو سره
په فکر کی مل دی

ددوی دسبک د پلورلو د پاره باید هغه
خاصیت و نه ولټول سی چی دوه سبک په
ظاهر او باطن کی سره پیل کړی او دا
غمانه خبر نه او پلونه غواړی.

شمس الدین اجتماعی

نظریات

شمس الدین په دیوان کی و پر اجتماعی
او اخلاقی افکار، دظالماتو غندنه او د
ظلم غنچه شکوه او داسی نور اجتماعی

اوکار و پر لیدل کپړی په لاندی شعر کی
دخپل وخت اجتماعی عیب و نه لکه حمد،
جغلی، ظلم او نور بیا نوی:

جوړه غمه دیمتوب ایت الحزن دی
خوک په ورو پکښی ژبا کاخوک کو کار
په سبب دظلمت امانو حاکمانو
غنی آفتی دولت من او ساهو کار

هر سړی پی له حمد هسی پر دی
لکه پیری په دانه سره انبار
هم چغلی به یو د ایل په دروغ کاندی
چی ولانا لری هزار هزار هزار

له اهمیت ددولت به سر تور کمرزی
خوک له ویری به تر سر نه تپری دستار

ده دیوه قومی شاعر په شعر دخپلی
اجتماع عیب و نه په مطالبه کړی و نه توانی
ته پی دحقیقت په ستر که کتلی دی او دما دیت

او ماده پر ستی غنچه سر ټکوی:
خوک چی نن لری په لاس کی زرو سیم
د هغه دسپی واجب گویم تعظیم

هر منعم چي وي احمق لغمان باله شي
خوار مفلس چي وي دانا بولي لښم
وئي زړه به به سلام نكړي علميكي
وزر دار ته لاس پر سر كي به نكړيم

دولت من به به زاري و كور ته بولي
خوار لښمن به سوتي باسي له اقليم
وغني ته سپي به لم خو دامتدي كا
هر يوسي وي له فخيره سره علمي

در شمس الدين عشق

او تصوف

رحمان با با عشق د موجوداتو پلار
كڼي او واي:

دا جهان دي خدای له عشقه پيدا كړي
دهم له موجوداتو پلار دي دا

مگر شمس الدين عشق به علمه كي د علم
او هوس معلو ليدن اسي ښكاره كوي:

پر خاطر مي ديار مينه سوه غاښه
عقل و هوش زماله سره شو عايب
كه نظر كوم د عشق و طلسمات ته
عجاب سو پر دا هسي عجاب

چي مي ووايه رقم د تورو زلفو
مچنون زه كرم پر خپل غاي باندي نايب
لكه خول چي له كفا هه او به كار سي
عشق د بل د موني هسي كرم آيب

او دانه اقرار كوي چي كه معشوق
د عاشق وصال و نه غواړي نو به دي خوند
به د عاشق خوله خوږه نه سي

خو كشي چي له طر فو ديار نه وي
كله رسي و مظلوم و آه طالع
عشق دانسان په حقه كي اخيلي دي.
دانسان پيدا يښت له عشقه دي انسان پر خپل

اصل عاشق دي دي په خپله هم سر دي او هم
له اسرار وده دي

د عشق په تاره كي ولاسه او پوهان
ډيري نظر بي لري:

او طون واي د عالم د ادراك حصول
دانسان د پاره په اغراق كي دي چي د علم
انتهايي هر تمه ده او دي مر تي نه انسان
په عشق سره رسيدلای سي

دي د عشق موضوع خورا ښه خبري او
وايي چي روح په مجرداتو كي دنيا ته
آر دا تلو دمخه حقيقي زباني او نياست
(چي افلاطون يي خير بولي) ليدلای و.

نو چي دنيا ته راغي په حجاب كي پت سواو
دلته ظاهري او مجازي نياست ويني، نو
نا آرامه او په حقيقي عشق يي سرگر داله
دي ځكه نو پر جمال مين كيري.

دا سلام لوي روحاني و تصوف حضرت
جلال الدين بلخي (رح) په خپله مثنوي كي
هغه عباد دغه عشق ته داسي اشاره كړې ده
چي دا افلاطون د نظر يي روح حسي
معلومي:

شمو از يي چون حكما يت ميگفتند
ار خدايي ها شكاست ميگفتند

كر بيمان يا م را تر يده اند
وز نديم مرد و زن نالوده اند

هر كسي كو دور ماند از اصل خویش
باز جوید روزگار وصل خویش

شمس الدين كا كې هم و دغه از و لي سير
نه به متوجه دي او درو ح تكليف يي به
دي پر دسي او د لاطسي كي بيمان كړي دي
او د هغه اصله څخه چي جلا سوي دي پور ته
بي اغوي:

شپه و ورځ و عادتې د یار په وصل
په هجران کې اوس یو دم تحمل نه کا
لېو م د خپلې وړ کې په طلب
هزار مخه، پکښې نه وینم مطلب

او په دې لار کې یو ښه پوځ فکر لری چی
وایی د عقل مخین ته باید ده چی خپل
وروستی مطلب ته چی مقصد یی وصل دی،
نمان ورسوی:

زه هغه گڼم کچه د عشق په کار کې
خو له خپله یاره حاصل نه کا

فلو لهن دلو مری مری مری پری فیلسوف
دای اولاطولی فلسفی موسس هم داسی
نظر به لری چی اول موجودات په علم کې
د (ذات کامل) درو شمایی کچه پیدا سوی
دی او سخت پاتلاش کې دی چی بهر ته و خپل
مرکز ته ورسیری دولا سغه و به نظر هم

«عشق» د انسان په خټه کې اخیل سوی دی
نو انسان هم هر وخت ارزو لری چی دخپلې
غر یزې بهر ووی و کړی مخکه نو انسان دخپل
فطری عشق په رڼا کې د کا لیدنا نو د جمال
اندازې کوی خو آر دغو اندازو وړ بهر یوی
، هغه عشق ته رسویری چی مدار تی دی

په پښتو ادب کې که څه هم په خورا پخوا
زمانو کې زاهدان او د خدای دوستان
تېر سوی دی خو د هغو پلوی کی د مغللو په

انزو او تجرد خیال نه دی څر گند سوی
د مغللو د زمانې را په دې خوا په پښتو شعر
کې تصوفی افکار موندل کیری تر

شیخ متی رح (۹۰۴ هـ) وروسته په پښتو شعر
کې دغه سلسله داخله سوې ده او د میرزا
انصاری او دولت خان دیوانونه د تصوف

او معرفت په افکار وړندی
وروسته خوشحال خان، رحمان بابا،
حمید، پیر محمد، عبدالقادر، شمس الدین

کاکړ او نور و هر یوه په خپل وخت کې
د تصوف مباحث په پښتو شعر کې بیان
کړل شعر او تصوف یی یو د بله څه
کړل

په مغللو قا تو کی د زړې څخه ایولی بیا
تر غرو، دریاو او اسمانو پوری یو له
د انسان سترگی وراړوی چی په مخینو کې
دنیا ایت او مخینو کې د عظمت نښی پرتی
دی اولاطون، فلو لهن اولو انجنیوس په
مغللو قا تو کی جمال او جلال دواړه وایی
مگر د اسلام عارفان لکه سنائی او نور
کا نینا تو په هر هره کی د جمال اندازه
کوی، زموږ فیلسوف شاعر خوشحال خان
هم د عالم په اندازه کې د عالم او خالق اندازه
کری.

راسه و غږ و سترگی
د جهان اندازه کوره
چی بیا یس لری په سور
د اسمان اندازه کوره

ددې خپل وجود په باغ کې
په هر شان اندازه کوره
چی هر کل و ته نظر کړی
د باغوان اندازه کوره

شمس الدین کاکړ حقیقی جمال په
ایلیافو کې په خپله څر گند بولی او آر دید
اولی گها په فکر ته حاجت نه بولی

حیف چی وصف کاد لیر دخپل جمال
خود څر گند سی و عالم و ته هلال
د ښه مخ و خال و خط ته حاجت نه
د ماهتاب په شپه په کار نه دی مثال

چی د ښکلو و جمال ته څو ک هوس کا
د پښتک په شان یی سو غی پرو بال
عاشقان یی داسو دا بولی سو د مده
که یی مومی یو دیدن په سرو مال

م-عطای

کار او کار مکاری دروانی پیچیدنی و اولو
په ادب کی نوی و پرانست او در یاله قیامت ادب
او په زنده پوری اچخی را بر سره کمر

کارگری و کولای دول چی به سپوږمې
کې د اشر پښه کېږدی او د ادب هغه ا پوښتلی
اړخ چی شاعرانو به امان ته د شعر وړینی
پرا پر وړلی، په وړ قعدیت بدل کسې
د پلمتون د سپوږمیانو غځنه د ادب ورو
ورو خپل تمهای د کار د ماته وړ دخوږ وړ ا ننگ وړو

د ادب ته پر زېږدي او پېژني وسيله در يا اتيك
ادب د مخي څښونه وهل كوي.

په دې سبب د کار ادب نوی ادب بللای شو،
داسې نوی ادب چې د بشر د پرمختګ په
څنگه کې په پوره مخ په لږه اندی روان دی.

«۱۴۳۰ خ. ی. ۲۷»

شمس الدین که د عشق رمزونه او رازونه
 به معلوم دی اوزده یی عرش عظیم او
 یار دناستی محای الهی دی خوا غبار له خپله

حالاتہ نہ خیر وی ۱۹۹۱ء:

که و افسی غوک دهنی به اسرار
نور با یددی چی بی نه کاندی اظهار
منصور دار لر و شکوی داییناوا بی
لوس فی ا لدار غبر و دیار

خلاصی نه دی د عشق لاری د خطر
مار له گنج سره لازموی ، گل له خار
که یو لیده د عشق سوه ور ظاهر
مو منان به شی گل اهل دنا تار

که ایو محله ای دژده به ستر گولید
کافران به واده و شایوی دستار
زده دهر مومن آنها عرش عظیم دی
ایو سریر سلطنت بل غای دیار
«شهیادینه» خپل سرمه پاشه په خپله
له نا ا هله مخکې او سه خپر دار

درايو افغانستان د هنر مندانو گنسرت

د جمهوري دولت دمترقي اهداؤو مخه
يو هم د هنر توسعه او متوازن انكشاف
دي، دغه وجهه چې د اطلاعاتو او كلتور
وزارت په خپله كلتوري پاليسي كې د هنر
د انكشاف په غرض په ټولې فعاليتو لاس
پوري كړي دي خود هيواد په ټوټه ټوټه كې

سرايت و كړي چې په دې ټول د يوې خوا
د هنر د متوازن انكشاف مفهوم عملي سي
او د بلې خوا د هنر واقعي مفهوم خلكو ته
وښه كړي سي.
نو هغه چې د همدې مياشتې په سر كې
درايو افغانستان د هنر مندانو يو هنري

درايو يي نندارې تکره هنر مند حاجي محمد کامران د یوه کومپنۍ
انټرکټ ډاډرا په حال کې لیدل کوي

او د هنر په هره رشته كې استعدادونه
آشوي او تر غيپ كړي.

دغه هيله ددې باعث سوه چې بايد
درايو افغانستان د هنر مندانو د هنري
فعاليتو سلسله د هيواد ولاياتو ته هم

تروپ چې د ټولې كونسرتو او هنري نندارو
ډاډرا كولو په منظور د هرات او هلمند
ولاياتو ته تلملي و، د كندهار هنر دوسته
ولايت ته راوړ سيدي.

ددې هنري تروپ د هنر نمايي نمايې
كند هار د سوغا صالون و، كونسرت

دا اطلاعات او او کلتور د لوی مدیر ښاغلی
ایو بی په وینا افتتاح سو دوی د جمهوري
حکومت کلتوري پالیسي د هنر او ادب
د پراختیا په هکله وستایله او وروسته یې
د دغه هنري تړون مشر ظاهر هویدا ته
د خپل هدف د پیاوړولو او د اعصابو د معرقي
کولو موقع ورکړه.

ظاهر هویدا په جمهوري نظام کې
د هنر ارزښت ته اشاره وکړه او ویې ویل:

هنري تړونونه ولې ولایاتو ته سفر
کوي؟

د دغو هنري تړونونو د لېږلو څخه

د جمهوري حکومت غاړه او هدف د
امنیت او له منځه وړل او په ټول هیواد
کې د هنر د پاره د متوازن انکشاف زموږ

پراخول دي. د هنري هیئت عرض داده دی
چې څه پدې د محان سره یوځای بلکه هدف
دادی چې خلکو ته خپل هنر عرضه کړي

موږ هیله لرو چې د جمهوري اردو او د پوهنې
د زده کوونکو او منسوبو د پاره او حتی
د محصلینو د پیاوړتیا د پاره مجباني

کنسرټونه اجرا کړو

ښاغلی هویدا د خپلې وینا په پای کې
خپل هنري ملګري حاضرینو ته معرفي

کړل او خوښی یې څرګنده کړه چې دوی
څو شپې د کندهار د هیلمه پالونکي ولایت
هیلمه به دي

کنسرټ د استاد فکور محمد ننگیالي
په تړون پیل شوی سو. د کنسرټ په
جریان کې ځینې انتباهي کونکي

انځورونه هم اجرا او دنده چپانود
زیاتې علاقې وې و ځکه زیډل. په دغو
کونکونو انځورونو کې د نوي ګناه ګناه کار

او د اطلاعاتي د عملی خنډونکي تمثیل

پارچې د زیاتې دلچسپۍ وړ او هم درلودو
د خوشخو به. هنرمند جمعه گل خودخوی
نقلیدي پارچې دستایني لایقي وی چې د
تماشاچیانو په پرتله پدې چټکۍ استقبال
سوي

د دغه راتګه درلودو ځوانان هنرمند

ښاغلی حبیب شریف هم په دغه کنسرټ
کې لږ ځانته درلوده او ده چې...

د حاضرینو په تود هنر کلي ادره سو

په پای کې په خپله د ظاهر هویدا په

زده پوری او ازادې کلي پارچې هم د یادولای

وړدی

دغه کنسرټ چې د شپې پر ۹ بجې او ۴۰

دقیقې شروع سو د شپې تر یوې بجې پوری

په دوام وکړ

د کنسرټ د نندارې د پاره د کندهار والي

او یو شمیر ماموران حاضر سوي وه

د ټول کنسرټونه او هنري نندارې که

د یوې خوا د خلکو د ورمه خستګی رافع

کوي د بلې خوا د ټولنې د ناوړو عینو

او عینو د سره مبارزه کوي او د افغانی

اصیل فرهنگ او ثقافت د سپجه ساتلو او

راژوندی کولو په لار کې ستر خدمت کوي

د جمهوري دولت دغه علاقه او دلچسپي

چې د هنر او ادب سره یې لري، د قدر وړ ده،

دغه علاقه موږ ته امید را ښیي چې افغانی

هر به یې د ژر په جهاني معیار توسعه

ومومي او په دېره مترقي شیوه به د ژوندانه

په پیلو پیلو ساحو کې لوی لوی

پراختیاوونه پیل سو په برخه کړي.

په زړه پوری خلو ریځی

مکرم نگاه یی اښوخی یی باکی
طرقه ادای یی تل فور حنا کی

چی په خندا کی دی او پښکی دردی
پښی یی وی دواړی دلمی اویا کی

***

چی لېدی سره سره بیا دیکه دبان کې
دغرو او سر کی په بدخشان کې

سرونه همک کالاری دی هوری
لعل ویا قوت یی براله په کان کې

***

هلمتون لېسه چی ټال کی داکر
حېش په باد کاد هلو غا لکی

جهنده برق وخر من دکل دی
چی له شوخیه په باغ کی دالکی

***

بزم لېر یزدی په سرد جوشی
مکرمی سوه و رکده می نو دی

آسمان همیش کا زماله حاله
په وازو سترگو چشم پوشی

***

دیده ممتا نو اوس له مېخله غی
لیری منزل ته له دې منزله غی

چی لاس یی تش دی له حاصلاته
خکه له بزمه شکسته دله غی

کاظم حان «شیدا»

«۱۸ مخ»

دوا

د شاعر آرزو

که ته گل وای زه بلبل وای
د چمن په غیو کی یا زه
نېمه شپه د پسرلی وای
هلمته کو بی له ما لېو-ا زه
د سپو بڼه سپوښی رها ته
ماله غمه لیا و-سراره
نژدی کړی وای خو له تاته
د تو دې او سر د پسا زه
تا به غه وی خو شوما یه
را ته وای به را ته وای به

با که چیری له بڼه مرغه
ته پوه وای زه پتنگ ستا
په محفل کی د مست-ا نو
هلمته خوا کی دا ورنگ ستا
یا ټو لوه کی د خو یا تو
چی وای هر یوه په رنگ ستا
د قو لی مو-نی په ا-سر
کښینه ملی وای په غنک ستا
تا به غه وی، خو شوما یه
را ته وای به را ته وای به

شاعر خاطره

د با با دغره په ارته لاسن کی!
د یو ټکلی درې خوا ته می کتله
هلمه لوری ددرې په یوه غنګ کی
آ اشاره نه خړو پیدله جو دپدله
دسهار د امر زرینه ژبه وها نکه
دو یالی پر مخ او بو کی غلبدله
سجایی وږمی په هر موج او غپه کی
د یو لوی ژوندانه مزده راوړله

د هو سه یو هلاک او بچی ولاړ و!
لوړ او کشته داوخوا ته یی تحفه کله
مهر باله مور یی هلمه یوڅه لیری
آریو لویای وئی لاندی غلبدله
یو راتګون مرغه دولی پر سرناست و
بچی لږمه یی زما تر غوږه رارسیدله
په راتګونو زمزمو او ترانو کښی!
هلمه هم د طبیعت ټکلا ستا پله

حدود لیری دیو تور سنگر وښاته
یو وحشی توره غبره راټنګاریدله
یو ټنګاری تو ټک په لاس کی غلی پروت و
د تو ټک خوله یی ورو، ورو را سموله

د هو سه ټکلی بچی یی نښان ورکړ
پر «ما» باندی یی ټکو ته رپوریدله
نا ابره یو څخ پورته سو آسمان ته!
چی فضایی هری خوا ته لېږولسه

د هو سه بچی پر غمکه باندی ولوید
له زخمو غنجه یی وینه غځیدله!
مور یی ژر خپل نازولی ته نژدی سوه
د هغه پر شاو خوا را لګریدله!

یار به راغله دهغه خوله به یی میچ کړه
ایا به کله به امید و دریدله!
دهغی خوا ټنګاری تیغ په لاس کی راغی
ایایی سترمه پر هو سه ولګیدله!

هو سه وختل دلوړ کنډووسر ته
ټنګاری هم په ډیر تلوار تعقیبو له
هو سه لاندی را ایله سوه له کنډونه
پر یو لوی په توره تپره ولویدله
بښی یی مائی سترګی ټکی سوې له اوښکو
په ارمان او مان یی ماله جسمه تله
ټنګاری دواړه ټنګاره واخیستل رهی سو
دهو سه یی له لمان سره خندله
دلته ډیر ظلمونه کړی دی ټنګار یانوا
دلته ډیر و خراب کړی طبیعت دی!
دلته ډیری آرزو همایی خاوری سوی!
دا صحنه و حماس مفر ته مشقت دی
کا بل - جمال مینه

هنر او ادب

د ژوند وروستی

سکلی

وای له هغی لږمې غنجه چی زه دمر ټک
وروسته سلګه و هم او ته می سر ته نه یی
ناسته

حیف له هغه حاله چی زه دژوند په
وروسته وږمی ټکی په اوښکو ټکی سترګی
دنور و دوستانو په لږ کی ستا غاړو کم او ته
هیڅ درد ونه لری

څونه به تر یخ وی هغه ټکری چی زه
له خبر ولویدلی یم، دژبی واک می پر دی
سوی وی، دسترګو په اشاره ستا طلب و کم
خو څوک می په مقصدونه پوهیږی څو په
دغه ارمان له لږی سترګی پقی کړم!
وای زما پر حال... حیف! ستا پر سخت
زړه چی ماله خپله دیداره محروم لړد لویا
توری کړی.

نېټه: ټولنیزې: میزمن مېلا ۱۹۷۵

۱۹۷۵ کال پلان بنسټون د حقوقو د ټاکنو

زیر راورونکی

ددې کال داسه پیل لپاره باید ټولې
بنسټي پوښتني وپېژندل شي د هغه کال دی چې
د ملګرو ملتونو د موسسې له خوا د بنسټونو د کال

په نامه لامل ګرځي. په دې هکله په دې وختو
نو کې د ملګرو ملتونو موسسې خپله ۴۵ غونډه
چولېه کړه چې په هغه کې د نړۍ مشهور وړانديز

هو بنسټونو پر څه اخیستې وه ددې کال د تحلیل
اصلي اهداف دادی:

د بنسټونو د پیل وړانديز او مساوي حقوقو

ته

د هغوی د ژوند ټاکون د مساوي حقوقو

په درلودلو سره

د مساوي کاري حق درلودل، تحصیل،
د کار عادلانه دستمزد، پامه واده څخه ددوی
د کار تضمین او د غوره کچه د مساوي مسئولیتونو

درلودل په کورني ژوند کې

ددې کال د تحلیل د پلاره په ټوله
هیوادونو کې تیاري نیول کیږي نو زموږ

جمهوری حکومت ته هم په دې هکله په
افغانستان کې د بنسټونو د اړین المللي کال
د مر او طو نشو اتی، اطلاعاتي او کلتوري
چارو د تر ټوب او تنظیم د پاره یوه لاس

کمیزه کمیټه وټاکل. غونډه د اطلاعاتو
او کلتور د وزیر پوهاند ډاکټر نوښت په
مشری وسوه. خو د بنسټونو د اړین المللي کال

د راټک د پاره پر وګړو مسوولنه اړ ټوب
کړی.

د نړۍ ټول هیوادونه په دې کال ولمانځي

او ملګري ملتونه په په دې مناسبت خپلې
نما بندګانې اړي یقیني او - آ - یو ځای
هیوادونو ته ولېږي، او په هغه ځای یو ځای

په بنسټونو د وضعي څخه ځان خبر کړي او وروسته

په د هغو مشکلاتو د حل یو لاره پيدا کړي

ددې بنسټونو د کال په را تلو سره اړیکه

ټولې بنسټي خوښي او په خپل موقف کې
د تحول هیله منی دی، خو تر ټولو لږې موږ
افغانی میرمنی چې په نوي نظام ۱۰۰ لوی

ژوند کې مو قدم اېښی دی. دا هیله زیاته
را سره ده او په دې ايمان لرو چې دا پیاوړې
او مترقي نظام زموږ د حالت د پیاوړتیا لپاره

د هیڅ ډول کوښښ او مرستې څخه ځان نه
سپړوي ځکه نو موږ اوس دغه موقف او
مساوي حقوقو اړوند لرو.

د پاتې په ۴۸ مخ کې

د سیانس او تکنالوژی د زمانې ښځې

د علم او تکنالوژی انقلاب د ښځو په
حر فوې ژوندانه باندې مهم تغیرات وارد
کړي دي او دوی یې دې ته مجبور کړي دي
چې د نوي ژوند علوم او فنون زده کړي په
دې عصر کې د ښځو د ژوند طرز او د کار
نرخه والی تغیر موندلی دی او زیاتره
په تخنیکي او صنعتي ځانګړو کې په کارو
لګېدای. د ښځو دا تغیر د نړۍ په زیاترو
هېوادو کې راغلی دی. یعنې ښځې د نړۍ
په نوو تخنیکي او کلتوري چارو کې بوخت
شوي دي. په تکنالوژي او کلتوري چارو کې
د ښځو د مولیت ددوی د پیاوړتیا مبارزو او
مجادلو نتیجه ده او ان ورځ هغه کارونه چې
پخوا به نارینه ورا کول د ښځو او نجوانو
له خوا سر ته رسېږي.

د پرمخ تللي او صنعتي هېوادو په
صنعتي ساحو کې د ښځو د فوې او مسلکي
سویو د لوړتیا د پاره اساسي معلومات
میسر سوي دي په پخوا وختو کې ځکه چې
ښځې په نوموړو ساحو کې پوره معلومات
له درلودل نو په نوموړو کارو کې ددوی د نه
استخدام موجبات پراخېدل. په صنعتي
هېوادو کې ځکه چې کار زیات دی نو له دې
کبله د تولیداتو د زیاتوالي د پاره زیاتو
کار چکر ته اړتیا پورته ده د بلې خوا زیات شمیر
ځمکې د فوې معلوماتو د درلودلو له کبله
په کاره پاته دي چې دداسې ځمکو شمیر
ان ورځ په مترقي هېوادو کې لکه امریکا،
جرمني او جاپان پراخېدل کېږي
په تیر وختو کې د ښځو د ژوندانه طرز

دانه ایجا بول چې دوی دی په فوې او
تکنالوژي برخو کې معلومات وړي،
که څه چې محدود د ښځو په نوموړو چارو
کې معلومات درلودل د کار زمینه په نه ده
ورته مساعد او ښځو په رسمي دواړو
کې نظر وړېا پر یکو ته د کار کولو ته ترجیح
ورکول.

په هغو هېوادو کې چې د فوې او حر فوې
مسلک و د زده کړې د پاره ازاد سیمه و نه
هسته، نوموړې وظیفه درسمي ساز مانو
په غاړه ده او هغه ځمکې چې په نوموړو
رشتو کې تحصیل کوي تحصیل تر ختمېدو
وروسته په کار ګمارل کېږي
ان ورځ د عصر د ایجا پاتو په انحصار او
د صنعت د پرمختیا له کبله د پری ښځې په
نوموړو ځانګړو کې په کارو بوختي دي او
صنعتي دستګاوې د ښځو په جذبېدو کې
کثرت را اقدامات کوي ځکه د کار دریا توب
له کبله یواځې نارینه نه سی کولای چې
نوموړې کارونه سر ته ورسوي نو له دې
سببه ښځو ته به تر ا د کار زمینه مساعده
کېږي د صنعتي هېوادو په جمله کې
سو سیالیتي هېوادو په پراخو
او صنعتي موسسو کې ښځو ته د کار کولو
پاره موقع ورکړې ده ځکه د نوموړو
هېوادو د پری ښځې په نوموړو ساحو کې
په کار او فعالیت لګېدای

د نړۍ اقتصاد پر کار باندې ښا او کار
ایا کارګر غواړي نو د کارګرو د قلمت
پا ته په ۳۹ مخ کې

ادب نن ادیب ته څه امر کوي؟

تر دې عنوان لاندې د کندهار په وزينه
شپږمه ټيټه مجله کښې ما يو مضمون ولوست
چې د ښاغلي اغا محمد «کرزي» له خوا ليکل

سوي و. ښاغلي کرزي په سر کې دخپلو هيلو
د سر ته رسيدلو په نسبت چې څو انا نو ته يې
درلودل خپله خوښي ښکاره کړې او ويلې

دې چې زه د ږ وړ يالم چې نن څو انا ته دخپل
وطن د علمي او ادبي خدمت په برخه کې
تريو. حده پورې آماده دي. ايا يې د

خپل ځان او دايکو والو څخه ځپله کړې ده
چې موږ يې دخپل علمي او قلمي قدرت څخه
ډير ډير استفاده کوو او د څو انا نو مجلو

او ټولو نو ته يې مخ رااړولي او ويلې
يې دي چې کاشکې د دوی د مباحثو محدوديات
(چې د دوی په مذاق د «کرزي» په نامه

يادېږي) د يوې سرمايې په توگه تر
څير بند وروسته د خپره اورا تلو لکونکو
ته ډاډه کيدای.

ښاغلي کرزي د ژواند صاحب سناينه کړې
ده چې دې په وړېدېدلو کو او او په سپوږنه
ډير ډير ډير پور ته کوي او د څو انا نو د طبقي

د تشويق په پاره څه ليکي چې څو انا نو ته
چې نن د ادبي او وطن د ترقۍ او تعالي
د پاره خپل علمي او ادبي اجتماعي مرستې

ته دوام ورکړي او په دې لار کې بايد يو
مفرط عشق او علاقه ولري وروسته ښاغلي
کرزي په خپل مضمون پيل کوي او هيله

کوي چې په دې اقتراح کښې ليکوال
بايه برخه واخلي.

دې په خپل مضمون کښې ليکي چې ادب

د اخري ژوند اښکاره او ژوند تل د تغير
په حال کې دی او هر عصر بېلې غوښتنې
لري. مقصد دا چې ښاغلي کرزي تر ډير حده

پورې د ادب او ادیب په شا وخوا کښې
ښه تر اخیله نظر په ښکاره کړې او په پای
کې ليکي چې ادب نن ادیب ته امر کوي

چې او مړي دخلکو و به و پاته ايا د خلکو
د ښکمره او هوښ ژوند د پاره د مينې او
محبت پيغامونه خپاره کړه او د هغو چارو

ځان ورسا ته چې دخلکو د سمادته په لار کښې
خپله گرځي

اوس راځو اصل موضوع ته چې د ښاغلي

ژوانو له خوا يې اقتراح طرحه سوي
ده

ادب په لغت کښې (طور پسندیده) خوښ

دوي طرز يا مقبول العامه ته ويل کېږي
، مثلا پلاي سپري مود په دې يعنې دده
حرکات، سکينات، افعال او اقوال دخلکو

په نظر وړ ښه ايايې او د علم له نظره ادب
پر ١٣ قسمه ويشل شوي دي چې علم لغت،
صرف، نحو، اشتقاق، معاني، ايمان، عروض،

وافية، رسم الخط او د قرص الشعر علم چې
په دغه سره د سالم شعر او بد شعر تميز کېږي
او څو څو څو نور نور پر اضا په کوي چې

علم انشاء، خطي رسايل، د محاضراتو
علم او تاريخ دي او ادیب هغه سپري ته ويل
کېږي چې پر دغو علومو مسلط او يا برآر.

لږه يو څه ليکلاي او ويلای سي که شعر وي
که نثر وي فرق نلري

ادبیات له هغه وخته څخه شروع سړی دی چې بشر په نړۍ کې نیت او اجتماعي ژوند ته احتجاج سو، ځکه انسانانو دخپلو مرامو

او مقاصدو تر سره کولو د پاره انسان (ادبیا تو) ته اړ سو چې داد بیا تو په ذریعه دخپلو همنوعانو په فکر، عاطفه، احساس

ساتو، معاشرت، اخلاق او اطوارو باندې ځانونه خبر کړي او استفادې یې وکړي او مستفیدوړایو په رڼا کتنه خپلې چارې

تر سره ورسوي خود هر عصر اودرماني په مختلفا ادبیا تو یې بیل شکونه او طررونه ځانته غوره کړي دی مثلاً ۱۰ اسلام

په لومړۍ مرحله کې ادبیا تو د تصوف جنبه درلوده چې دیني او مذهبي تبلیغات او ارشادات داد بیا تو په ذریعه خلکو ته تبلیغ کیده او کڼ دزمانی په تېریدو سره په

ادبیا تو کې د زهد، تقوا، علم، فلسفې، تاریخ او انصا یو پلټنېکه او عشقي پلټنې درلوده، یعنې ادب دعا شق او د معشوق

په منځ کې او په وسیله وگرځیدله چې عاشق خپل جذبات، احساسات او حالات په اشعارو سره اظهار ته را ایستل او خپل

مینه یې دکل، بلبل، شمع، پروانی، او نورو شیانو سره تشبیه کول چې علماوو هم ددوی په پیروي رازر از صنایع په ادبیا تو کې

لکه لفظي او معنوي صنایع، معماوي او نورد علم په چوکاټ کې راوستل خو دهر تر یو صحیح قانون او اصول لاندې راسی

اودښه دهر او بدشهر تمیز په دوسی. په اثر کې هم د پرتوجه وسوه چې څه ډول مضمون ولیکل سی او څرنگه یو مقصد

په ښوالفاظو اداسی او بیا د بعضو دا نظریه وه چې شهر او شهر باید یو علمی روحیه وتری چې په هغه کې د اجتماع د بهبود د پاره اخلاقي، علمی، اجتماعي

او تر ټپوي موضوعات داد بیا تو په ژبه خلکو ته تشریح سی یعنې په اجتماع کې د اجتماع، صداقت، دیانت، الفت، اخوت

او د تعاون صفات ژوندی سی او له بدو افمالو او اقوالو څخه راوگرځي او هم ددوی په عقیده دکل، بلبل او پورا کوسی

باید پاته سی. ځکه د اجتماعي امورا تو تر سره رسول او د جامعې په منځ کې اصلاح راوستن اوددوی پور اعمالو ته متوجه

کول اود ددوی څخه لیری کول تر دغو ټپو سره صورت من سوی دی ادب یو عال معنوي صفت دی چې په هغه

کې ځان هیڅ کله پر ورنه کوی بلکه دهر ی جامعې او مملکت اخلاق، افعال رسومات، او غنومات په ده کې انعکاس مومی.

نو موږ دا ویلای سو چې ادبیات په هر عصر او په هره جامعه کې بیل بیل شکونه او طررونه لري ځکه په نړۍ کې د انصت

اود نمد له شروع څخه تر اوسه پوری د پرا د ناو او علماوو دخپلو همنوعانو د اخلاقي اعمالو د اصلاح او تر قوه د پاره خدم

منو نه او لوړ او پز حمنو نه کېلې دی خود عقل او پوهی دماع د خلکو په زړو کې انعکاس ومومی اود هغه په رڼا د سعادت اود آرقی

لاری درک کړی اود حقیقي حیات په معنی او مفهوم باندې پوه سی یعنې دی فکر علماوو او ادباوو د اخلاقي او اجتماعي

امور د اصلاحاتو په مقصد خپل تطبیقات او تجارب د ادبیاتو، ارشاداتو او انصا یو په علم او ادبیاتو کې اخیستل او یې تقدیم کړی

دی لیکل دي د پاره چې ژر و مقصد ته نایل او ددوی د بیا وی موثری واقع شی دراز راز طررونه او طر یو څخه یې کار اخیستی

دی یعنې دلو فکر، مو هر یو د خپل فکر اودهن په استعداد او اند اړه دخپل عصر

او محدود دعواوو به تفاضلی دخلکو
او کارواو اذهانو ته نسبتاً نودی وی ویر
آثاری تصدیق کړی دی. مثلاً څو څو دخلکو
تعلیماتو او تالیفاتو په ذریعه خلکو ته
دینو اعمالو توصیه او دناوړو اخلاقو څخه
په دېدا منع کړی دی

دغه راتګه څو بیا تاریخی حکایات
او د اسلامو کارنامې سره مشق کړ څو
په نتیجه کې د حسنه اعمالو ثمر او د سیئه

اعمالو حاصل پې ښکاره کړی دی او هم
څو څو د خوږو اشعارو او جذابو منظومو
په ذریعه دا خدمت تر یوه حده پوری

جامعی ته اېراز کړی دی چې دعواوو
په روحیاتو کې ژر تاثير وکړي او عام
فهم وې یعنی د کوچنیو کوچنیو کیمواو

لطیفو په توګه د زمري، کونډې پېرالک،
لیوه چغاله، زرګی، آس، او اېښ تر عنوان
لاندې پې سمبولیکه ښوونه اخذ کړې ده.
یعنی هر طریقه او طرز چې په دې لار
کې اخذ او عملی سوی دی په خپل
زمان او مکان کې پې ټولنی ته ښه آرا
خدمت انجام کړی او تر یوه حده پوری پې

د سیمه او څخه چلو کړی کړې ده او ښه ګڼی
پې دخلکو ته ښکاره سوی دی.
اماماناً خرینو او باوو دانګته حس

کړه چې د آتوله تالیفات او نشرات چې
په عالم کې هر ورځ خپریږي یا هغه
نظرونه او کنفرانسونه چې په هر ځای

له کې صورت مومي د هغو کسانو د پاره دی
چې علمیت لري او په تدریس پوهیږي او
په هغو لعانو سره چې د مو لمینو په

تدریس او خپرو کې ممتد ملېری عادی وی
عوام وکړي چې سواد لري او یا ویر پوه
نه وی دا کثرو لغاتو سره بلد نه دی او
سدای نه په رسیدی نو څرنگه چې د نالو

اخلاقو او سیمه اعمالو هر ټکې پې هم اکثر
جهال دی چې باید تر هر څه د مخه اصلاح
سی د دې مقصد دا انجام او د دې عزم د ټکې پې

د پاره پې په لوی طریقه سره اقدام
وکړ څو د تمویل هنر پې ایجاد کړ. چې
هر عمل د تمویل په توګه مجسم او په ساده

طرز سره چې عام فهمه دی دخلکو ته عملی
څرګند کړي هغه چې په دنیا کې ممتد
(اکوړان) په وجود راغلل او تمثیلی

صحنې راوړلې.

څو بیا په اندرادی شکل سره د حقولې
یا خیالی ناولونه جوړ کړل چې د کیمو

او افسانو په شکل چې دخلکو رغبت وړ ته
کېږي د جامعی د اصلاح د پاره بازار ته
راواړل منل مګر وروسته پې تجارتی جنبه

پیدا کړه او د کیمو د چاپو لو د پاره پې
هنری ارزښت خرافاتې جنبه پیدا کړه
او خپله اصلی لار پې تر څو هل چې حتی

نن ورځ هم د ټول ناولونه په لوبا تر او
سیمه کې لیدل کېږي

نواد بیا تو د زمانې په سپر کې مختلفې

پې اختیار کړی دی او ویر تحولات پې
لېدلی دی خصوصاً د کلاسیرم او درو مانعوزم
داد باوو تر منځ چې په پای کې کلاسیرم

خپل مقام په تدریس سره رومانعوزم ته
پریښود. که څه هم کلاسیرم سپک تر اوسه
پوری دوام لري مګر په هغه اندازه چې

په دنیا کې پې غلجه درلوده اوس پې نه لري
ځکه رقیب پې رومانعوزم دعواوو پر مذاق
ویر په زړه پوری او په عین حال کې

تدریسی جنبه هم لري.

زه ادب منحصر نه بولم چې په یوه جماعت

یا ټولې باندې اطلاق سی، که محدود مېن
یا منرویان که په جامعه کې وی یا د جامعی

سره علاقه نلری بلکه دا یواستمداد او
ملکه بولم چی دا اجتماع به هر طبعه کینی
پیدا کیری که اینای وی که فقیر که شاه وی
که کدا، که بنجه وی که فر فرق نه لری عککه
که مو به گذشته اثار و کورو دهری طبقی
تالیفات، تصنیفات، اشعار متعین لیدلای
سو. مگر فرق ای دونه کیری چی بوه
اشخاص و عالمانو نسبت و نورو ته لو آ ثار
ای جامعی ته وپاندی کیری چی تر
اوسه پوری دقدر به ستر که ور ته کتل
کیری او دوی دکالیزو محفلو نه هر
چوری بر پا به کیری

دلته می کالیزو ته فکر سو که چوری
د اصلی موضوع بنجه نه لیری کیرم د
کالیزو به نسبت به یو بنجه وایکم

به دنیا کینی معمول دی چی دایر سو
لو و اشخاص و دیادونی دپاره به هر
جامعه کینی مجمل محفلو به او مجملونه

هر کال جو و پیری چی به دغو مجملو کینی
عصری علماء، فضلا، ادیبان او لیکوال
کپون کوی او د هغه شخصیت علمی،

اخلاقی، اجتماعی، فلسفی او ادبی آ ثار و
توصیف او تمجید به شهر او اثر کوی چی
دا کار د عصری لیکوالو له خوا دستا پنی

و و بولمگر ویر لرایدل کیری چی ددغو
مجالس و دتاییدو بنجه استفاده سو وی
مقصود دای چی کپون کوی و لکی ددغه شخصیت

دژ و ادا نه د آ ثار و بنجه چی پا ته سوی دی
داسی نتیجه باید و اخلی چی جان ته جرئت
ور کیری چی دی هم د هغو پشان یو ادبی

تالیف یا اجتماعی تصنیف چی دآ رنده
سن دپاره یوه اخلاقی یا علمی دحیره
وی پر یودی که بنجه هم به لری کینی نتیجه کینی

انکشافات تر پخوا ویر ویر پر مخ نملی

دی مگر ادبی، اخلاقی اجتماعی تالیفات
د پخوانیو علماء، ادیبانو به شان دونه
نه لیدل کیری. سره د هغه چی عصری ادیبانو
ته وخت ویر مساعدی او معلومات هم
تر هغو دوی ویر لری او معلومات هم به
منظم وول به لری کینی پر مخ غی خو بیا
هم علمی او ادبی آ ثار لیر لیدل کیری چی
جامعه نه هغه بنجه استفاده و کیری. نه
یو هیوم چی دانوولی. آ یا دینا غلی ژوان
به قول کمی او کیفی مسئله پیدا کیری
او که د فوری شعور او اجتماعی شعور مسئله
بی حلاولای سی به هر صورت زمو به گران
لیکوال بنایی رفا پر و اچوی او مو به بوه
کیری.

اوس بهراسو دپایکی ته چی ادب فن ادیب
نه بنجه امر کوی؟

ادب داور ته وایی چی ما ور وزه، زما
حفاظت و کیره داسی مضامین و خپلی جامعی
ته وپاندی که چی به هر بنجه مضمون او د
آوانی به حوری داسی لیکنی و کیره چی
روح و لری او د خلکو پراقتضا او د خلکو
به ژ به او د خلکو د احتیاج پر اندازه وی
د وچو وچو مضامینو او نه ناما او سو
لغا تو بنجه صرف نظر و کیره. باید ستا
مضامین تازه کینی او بشاشت و آری. ته باید
حیل سچه اصول و طبعی او بهات ژوندی
وساتی چی د پردو تر شعاع لاندی رانی

ته باید سعی و کی چی بنجه چی لیکنی باید
انشاء او اعلا واری او د علم الادب پر
اصول و اقوال و بنو برا بروی او زیار و باسه

چی دآ رنده نل دپاره یوه علمی او ادبی
دخیره پر یودی لکه د پخوانیو ادیبانو
آ ثار چی اوس لاس پر لاس مگر غی اوله هغو
بنجه استفادی کیری.

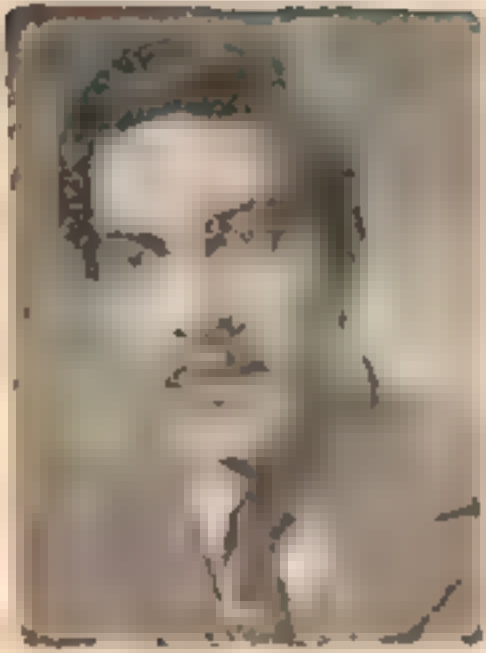
به پای کی داخیره زیاتوم چی زه هم
لکه با علمی ژوان سپهین پیری او علاوه پر هغه
ناروغه هم بم عککه نو دماغ می بنه کار نه کوی
خو بیا هم دینا غلی طالب دغو بنجه سره
سم می به دپای عککه یو بنجه و لیکل هیله ده
معدرت می و منی.

محمد

بشیر «شه» ريفی

خوځ دی؟

د کندهار دخوانو هنر مندانو، شاعرانو او ليکوالو په لړ کې دا ځل يو ځوان شاعر د مجلې لکوالو ستو او تکو ته معرفي کول غواړو.

دا ځوان شاعر محمد بشير د محمد شريفزوي دی چې د شعري ذوق څښتن او د شعر او شاعرۍ د پاره مساعده قرينه او استعداد لري په ۱۳۴۴ کال په کندهار کې زېږېدلی او دا محمد شاه بابا د لومړي فارغ التحصيل دی.

ده د ژوندانه په شلم پسرلي کې کرام اېښي دي او لکه څرنگه چې خپله وايي «دخواني شور او شغف دغه ته مجبور کړم چې د زده کړو سر اړ ته د قلم په زېږد د شعر جامي واغونډم او د هنر او ادب موخه لټو ته يې عرضه کړم».

محمد بشير په پښتو او دري ژبو اشعار وايي، په رسامي کې هم مخه لاس لري. د طبيعت د مناظر او څخه زيات خوند اخلي په تيره .....

يواد سپوږمۍ ننداره دده شعري طبع لا پر جوش راوړي، لکه چې وايي:

سپوږمۍ په سپينو شپو کې چې زه گي مي مستانه شي
ستا د وصل رنگين خيال کې خوب له مانه بېلگانه شي

دغه ځوان شاعر سره د هغه چې مورنۍ ژبه يې دري ده خو د پښتو اشعار يې هم د خوند

وړ دي

محمد بشير د زمانې د نير ننگ او خپل تلل د ير څخه گيلنه مړ دي خو د ژوندانه په ډگر کې

ښکست ته نن لور کوي:

زه نير ننگ د زمانې يم مخورولي زه تلل د ير يم پيدا کړي اسکاير لي

دده د کلام نمونه:

سالي جام د حيو را که آرزو زما مېل ده
په منځ ستاده ووو شتر گوهاڼ کې مې زړه گي دي
ډکې ډکې بېالي را که مې ناب په شنه بېال کې
تا د بل سره چې وېنم ټول وجود مې سره لمبو شي
هوځه دي د صوبه وصال کې هوځه دي سوځي په مېرغان کې
په اصرار ستاد سر و شپور او په مېرغان کې تر دي
له مې خيال د سره وږي له زړه گي اړه آراء شنه
نصير مې او وکړي چې ته مې ستاگر يې

يو ساعت مې کړه مې شنه چې دا وړي مې پماده
زېږ ده مړه کله مې ستا هاڼت لارو اړ ده
چې مې خود شنه له مې له دې پناه پرده مې وفا ده
هاتو قهر مې د لېرې و پر دي ته دي خندا ده
دا و لار ده که چلای ده لاند کې دا ته مېل ده
چې د عشق په اړه کې سوځم د لور د مې تمنا ده
له يو هېرم چې مې ستا کو په ساکې مې بلاده
«شريف» دي په اوږدو اوږدو مې مېنه د بل چاده

يوه تاريخي نادره پېښه

دې دڅپ دخوا په تورو ووهل شي. په دې
ټال کې نې زه هم پر داڅپ په توره ووهلم
چې په هغه وارې دمېزې هېډکې پرې سو
ليکن ښارکونه او دغاړې پوست مې تيار
اودوژل سوو په منځ کې بهو ښه لوېدلی
وم ددېمن دجلادانو په ټکر چې موږ ټوله
مړه سوې و نو راغځه تللی وه زما غځنه ډيرې
وېښې بهېدلې وې ولې دلمر حرارت او باد

دچلېدو په وجه مې دويښو جر پاتې ښه سوې
و زه ټوله ورځ اوددېږي تر لېه مې لاهېښې
د بهو ښې په حال کې وم لمړخو ته څه

وخت لاپاته و چې دسهار سوې باد څه قدر
يخ کړم او پر هوښ راغلم چې سترگې مې
خلاصې کړې سر مې لې واکه و کله چې مې

دکېښندو څه وکړه چې کورم سر مې پر
ټکر باندې راوټکرېدې. ما په لاسو خپل
سروټيو اووټوډي خوا ته مې پورته کې

چې پر خپل مخې نې کېږدم ټکه چې د
مېزې دمهرې هېډکې پرې و نو پر خپل
مخې نه ټکيه کېدې خود لاسو په مرسته

مې ټينگ نيولې و چې يوه نژدې کلې ته
درروان سووم ټکه چې زما اصلي ټاټوبي
ټکين آ باد وداکلی زموږ د ښارمر بوټ
و نو خلکو وپېژندلې او مادې ځای د يوه
لوی سړي وکوره څان ورساوه.

داسې د ښه ډهر ت غښتن و. زه
دده د کور په دروازه کې ولاړ وم چې دېد
سهار دلما ټکه د پاره له کوره راووت
او ما ته يې په ټور وکتل ولې پېژندلې
وخپلو نو کړا نو ته يې ورغ کړه او
لارښوونه يې ورته وکړه خو ما کور ته دننه
بوزې چې ورغ زما سوه دښار غځه يې يو
(پاته په ۴۰ مخ کې)

د(ادب الحرب والشفاعة) مؤلف چې
فخرالدين مبارک شاه ابن حسن (مړوردي)
نومېري او د (۶۰۴) ق کال په شاوخوا کې

مړې نکل کوي چې زه وېو کې وم په
ملتان کې مې د(خواجې علي) په نامه يو
سړي واده چې په څنگ کې ئې دڅلورو ټو

په اندازه ژور چپراخ و. ټپ يې اوس
جوړ سوې و ليکن څنگ ئې ورغوب جن کېږي
و.

ماله ده غځه و پوښتل چې دا څه در پېښه
سوي ده.

ده وويل: کله چې دغزنوي سلطان

خسر شاه (۱) او غوري سلطان علاؤالدين
(۲) تر منځ د ټکين آ باد (۳) په ټکر و ماو کې
(۴) جنګ وښته دغزنويانو لښکر مات سو.
او يوه ډله غټان يې ونيول سوه چې زه
هم په هغو کې وم موږ يې سلطان ته
وروستلو.

سلطان علاؤالدين اموږو کې چې دا غټان
دې د اعدام وکړ ته وروستل شي اوسرونه

(۱) خسر شاه د (۵۴۷) غځه تر (۵۵۵) کال
پورې پاچا و.

(۲) علاؤالدين د (۵۴۴) غځه تر (۵۵۶)

کال پورې پاچا و.

(۳) ټکين آ باد کندهار ته نژدې دزا بل
دښار و غځه و اوس ئې هېڅ اثار نشته تر هغه

وخته چې مغل پرافتداران تلل دښار آ باد
اواسنو ټکه پکښې کېدل.

(۴) ټکر ماو دکندهار او هلمند دولايتو

په منځ کې يوه چپته ده چې خلک د شفا
په لټ لږېدو ته ورغلي.

دميزان دمياشتی ...

د نجات وز کولو او په مخ کې زموږ د هیواد
ستر شخصیت مرحوم اعلیٰ حضرت غازی
محمد نادر شاه ولاړ. چې هیواد ته د دغه
واقعی خدمت کولو لارښوونه یی په خپله
غایه اخېستې وه خو هغه چې د دوی په پاڅه
تد بیر هیواد د دغه ناوړه حالت څخه نجات
پیدا کړ او دا ورځ همدغه دمیزان دمياشتی
۲۴ نوبته ده چې موږ یی هر کال لمانځنه کوو.
اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه هیواد ته
د دغه بد بختۍ څخه د نجات وړ کولو څخه
وروسته د هیواد د سمون او بیر ته جوړول
د پاره په یو لړ کوچنیو لوړو شروع وکړه او په
دغه وخت کې دا ولایتان د پاره یو نوی
اساس کېښودل سواو په دې وخت کې په
هیواد کې دغه دامنیت د پوره ساتلو د پاره
زیا ته هڅه وکړه.

هر کله چې په هیواد کې د علم او پوهې
د یوه داغ شاه په وخت کې وژل سوی وه
دا اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه په لارښوونه
بیر ته په هیواد کې د علم او معارف د بیر ته
راژوندی کولو د پاره پراخې هلې ځلې
شروع کوي او د دغو هلو ځلو په نتیجه کې
وچې د پوهې دروازي بیر ته خلاصی او په
شمیر کې یو زیاتوالی راغی علاوه پر هغه
دا کوچنۍ کړنې چې نور نو هیواد
د آبادۍ او ترقۍ په لار کې یی ډماره
وما لیتو نه تر سره سې.

افغان اولس په داسې حال کې چې د دې
بختوړی ورځی لمانځنه کوي د هیواد د ستر
ناچې اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه غازی
د خدمتونو په قدردانی یادونه کوي او د
جمهوری نظام په رڼا کې د کسان هیواد
زیات پر مخه تللی د هر افغان هلې ځلوسه
المل کوری.

د پارتاس ادبی ...

د پارتاس دوره علت نه و بلکه معلول و
یاد اچې درو مانعیزم دورې په مقابل کېښی
یوه بڼه ده هغه هم د هنر د لویۍ په خاطر
او د هنر مند د خلاصون په وجه چې د پلای لالا
علام نشی!!

خلاصه: د هنر د هنر د پاره غایه او د

پارتاس داد یی دورې غایه د ژوند نفی هم نه
ده یعنی ژوند د هنر څخه نه نفی کوي. بلکه
د هنر استقلال غواړي هغه هم درو مانعیزم

د مکتب په پیر وی یاد اچې د پلای د استعمار
په مقابل کېښی یوې بڼې ته او یی دا د پارتاس
داد یی دورې اصل مطلب چې څرگند سو
ستاسی درأ یی په انتظار.

کابل - پر واک کار نه. ۵۴-۷۰۷

۱۹۲۵ کال پان بنځو ...

بنځه همدې مر جود دی چې د هغې د حقو او
تأمین تر اوسه په پوره ډول نه دی دوی او په
هره اړخه کې ډول ډول پرا بلامونه وړ ته خلق
دی چې د پر مخه تلک مخه یی نیسي. مگر اوس
هغه دوری تیری دوی او د جمهوري نظام
په رڼا کې بنځی هم د تحول او پر مخه تلک
امید لري او غواړي چې د نوری لړۍ د بنځو
په څیر د حقو او امتیازاتو درلودنکی
شی. موږ خپله دا غوښتنه په اوږد آواز د بنځو
د نهضت مؤسس او خپل هلې ځلې رهبر ته وړاندې
کولو او هیله لرو چې د دې اړین العملی کال
د استقبال په افتخار د بنځو د ژوندانه د
زیات بهبود په لار کې ښه وړ اقدامات
وسی

د سیمافنس او تګنالو ژبی...

د کارګرو ښځو د تعداد زیاتوالی په
په اکثر وختونو کې د ښځو موقف ته ښه
ورکړی دی او د ښځو سوله او د ژوندانه
طرز خپل ارتقایی سهر طی کوی. د ښځی
د سوسیټول او په ټولنیزو چارو کې د دوی
پر څه اخیستل په کورنۍ کې د دوی د
پریکړو سبب ګرځېدلی دی. ځکه دوی
کولای شي چې خپل مسئولیت ښه تر ادرک
او د خپلې ټولنې د پاره ګټور غړی
شي.
د مېنډو او ماشومانو دروغتیا حمايه
کول د اجتماعي حکومتو او موسساتو
اجتماعي وجېبه ګرځېدلې ده خو ښځه هم
دمور په صفت او هم په ټوانه کې د خدمت
د پاره ښه تر اړخه واخلي.

اوسنۍ ښځی زیاتره د مسئولیت احساس
کوی او نه یوازې دا چې په اجتماعي ،
فرهنگي، تخنیکي او سیاسي چارو کې ګمان
سه هم لري د ژوندانه په ټولو امورو کې
لې خپل موقف او مسئولیت درک کړی دی
د ښځو اړخه اخیستل په ټولو ساحو کې
دمترقی هیوادو پالیسي اشکولو ی.
د اجتماعي موسساتو وظیفه داده چې د
کلونو او اوښاری ښځو تر منځ پوره تواضع
منځ ته راوړي او کلونو الی ښځی خپلو
تخصیلاتو ته متوجه کړي او هم د هغو حقوق
ورزول دي کړي.

د ښاری او کلونو ښځو تر منځ ډیر
فرق موجود دی او کلیوالي ښځی وډیری
مرستی ته اړتیا لري. لنډه پوهی او

«پا ته په ۴۰ مخ کې»

د مېنډو د پاره باید د دواړو جنسو
(لر او ښځی) څخه کار ګر په کارو ګمارل
شي.

په هغو هیوادو کې چې د ښځو او
ښځو د پاره تعلیم اجباري نه دی نو ښځی
نه شي کولای چې په مختلفو ساحو کې خپل
تخصص ته دوام ورکړي او د تحصیل
د نیمګړتیا له کبله شي کولای چې د کور
څخه د باندې په کار مصروف شي. په داسی

هېوادو کې د ښځو د پاره ټولنیزو او ټولنیزو
چندالو وجود لري که وجود هم ولري
د ښځو ډیر لږ تعداد په سکرټري، کتا بداري

د کوچنیو تر بیه او خپا طی کې روزی.
مګر لنډ ورځ په مترقی هیوادو کې د ښځو
او ښځو د تعلیمي سوسیټولولو د پاره

تعلیمي موسسی مخ په ډیریدو دی او
نوموړی هیوادو نه زیار باسی چې د
ژوندانه د سطحې د لوړتیا د پاره د اشری

ټولو څخه اعظمی استفاده وکړي.
له اوسه مرغه د ښځو تعلیم و تر بیه د
اقتصادی انکشاف تر څنګ خپل ارتقایی
سهر طی کوی او په هر هیواد کې داسی
تعلیمي موسسات وجود لري چې د ښځو
د سوسیټولولو کې په خدمت بوخت دي

دنړۍ دا ګټور هیوادو قوانین ښځو او
لارینه و ته په مساوی حقوق او امتیازات
شوی دی. مګر د مساوات د ژوندانه په

ټولو ساحو کې نه احساس کېږي نو په دې
تجای کې باید یوازې د قانون په متن
اکتفا ونه شي او عملاً نو موږی قوانین
تر اجرا لاندې و نیول شي.

د دواړو مبارزو او په اړه ښځو خپل
ډیر حقوق او امتیازات تر لاسه کړي دي:

يوه تار يخی نادره ...

ماهر جراح راوغوښت او ورته وټي ويل
چې که ته دده په جوړه آيا کې زحمت وکړې
زه لس زره درهمه درکوم

جراح تودې او به راوغوښتي او زما
ټپ يې را پرېوي د بادام لرغې نې راوغوښت
او د موبې په اندازه يې او کې تخني پړي کې
زما د غاړې دهېو کې په دواړو خواوو کې
نې وړانځه ايمتي او زما سر يې پر خپل غاړې
باندې را نصب او پوست يې باندې وښکېي
يو څه دوا يې باندې راو تړل په دې هکله يې
څه لار ښوولې وکړې او هم يې توده ښوروا
راوغوښتل په کاچو څه يې نو کې را کړه چې

تر خلق هم تيزه سوه - پمله هغه يې ويل
چې دا ښوروا به دورغې پنځه واره ورکوي
پنځه به جراح دورغې يوه يادوي پالا

را تلې ما زما ټپ به يې کما ته او نوې دوا به يې
پراخول او دا به يې را ته ويل چې ته ښه
کېږي - دده د مهارت او پوهې په برکت مې

د رايجه ورځ په خبرو ويل وکې - دلته ورځ
ټپ پر مخ جوړه سواو خورک مې چې تردې
وخته د بل چا پلاس وله دې وروسته مې پنځه

کاهه د کور څښتن چې زما د جوړه تيا څخه
مطمئن سو - نوې کالي يې را ته جوړه کړې
وه هغه مې راوغوښتل له دې وروسته يې

په پرده درناوي دخپل کور پر خوا وایرولم -
زموږ کړه زما د مرګ حال ورغلي او
زما د پا تا کمبله يې اچولې او بېرته ټوله

سوی وځه - چې تر اوسه مې کورنۍ په ماتم
کې ناست وه زما په ورته کې يو جهان
خو دالي جوړه سوه - خيرا تو نه او

مېلمسته يا وي شروع سوي
ځکه چې د علا الدين انګر ددې غاړې
ليرې سوي و او هغه پخواني ژوند ته مو

دوام ورکې - خدای پاک تر دېره وخته زه او
زما اولادونه ښه وساتلو - يو وخت بيا د غزني
د (غز) طایفې پر تګين آباد باندې يرغل

وکړ - خلک دېر په عذاب سوه ځکه چې ما يو
وارد غوري لښکر و غذا بونه حتی مرګ په
خپلو سترگو اوډلي يې بالا مې د داسې

پېښو توان په ځان کې ونه ليدې دادې چې
د مستمک دلاري ملتان ته راو تېښتېدلې اوس
پنځه لس کاله کېږي چې دلته استېرم

فخر الدين مبارک شاه وائي چې دا
سړي چې تردې وخته ژوندی پاته سوي و
کله چې يې اجل ورسېدې يوه ورځ يې په

زوره و نوېل او په مغزي کې يې ټکک سو
نو هغه د مغزي لرغې يې چې دده سر څنگ په
درېدلي و د زمانې په تيريدو سره اوس سوي

و، په دې ورځ مات سواو (خواجه علي) غاړې
پر غاړې مړ سو

(۳۷۵ مخ پا ته)

تکنا لوژی د ژواندانه طرز د بدلون سره
مخامخ کېږي دی او دا موقع يې پراخه کړې

ده چې انسان د تېرو پېر يو درانه بارونه
دا وېو څخه ايسته کړي - اوسنۍ نړۍ د
ساينس او تکنا لوژی لپاره ده اوسنۍ ژوند

تر پخواني ژوند ډېره ډېر ځکه نو دا
په يوې دټولنود ټولو غړو نه ستړي کېدو
نکې څخه او کوښښ غواړي

د امير اطور خزانې

دروم د لویي امير اطور په وخت کې
د انقلاب او ښورېش او په اسیایي مختلفو
مستعمرو کې بل شو نو روميان دې ته
مجبور سول چې هلته يو شمېر ښکر و لېږي
تر څو د انقلاب او ښورېش اور مې کړي.
دولستون په هيواد کې دروم د ښکر و
قومالندان چې ډېر تکړه او غښتلي افسر و
«لېسانسېانوس» نومېدی زوی يې «توتوس»
چې اته ويشت کلن و د پلار سره په بولۍ او
عسکري چارو کې مرسته کوله.

دغه ځوان ډېر ښکلی، زړه وړ او دلاور و.
و هېڅکله يې ډار او اهری په زړه کې
رخنه نه پيدا کوله همدارنگه د هر څه څخه
هم نه اهرېدی. پلار او زوی تر يوې
اندازې پورې وکولای سواي چې د ځينو

هيوادو په ګوښو کې د ښورېش اور مې کې
کې فقط او فقط د دوی په ماموریت کې دغه
امر پاته و چې «اور شلم» تر خپل لخوا

لاندې راوړي. دوی پا ښځت د ځلو وړ
خواوو ته حاضره کړي او دې ته منتظره
و چې لويه خپل کار وکړي تر څو ښورېشيان

دغه ته مجبوره سي چې د ښاره د باندې
راوړي او تسليم سي.

توتوس ته په ټولو ځايو کې د پلار ښکر

ډېر غښتلی او زړه وړ معلومېدی. توتوس
دا اميدواری تر لاسه چې هر ځای به اړي
زموږ په برخه وي او ډېری ولېجې به زموږ

ولاس ته راشي.

يوه ورځ توتوس د قشلي وخوا ته

ولاړ يو د ښکر يا نوچي په (ادېما) کې يې ټمبو
(خوځه) وهلې وه پر لارې د درو ښکر يا لوسره
مخامخ شو چې يوه سپي او يوې ښځې ته يې په
لاسو کې زوانې اچولې دي او ځمکلوې يې
توتوس د دوی څخه پوښتنه وکړه چې چورې څه
څرنگه چې توتوس په عادي کالو کې
ډښکر يا نو دی و نه پوزاند په نو هون

آميزه وضعت يې ورته وکتل او ډېر په
قهر سول چې يوه بولګانه سپي څخه زموږ
لار نيولې ده يوه دسر بازارو څخه په ډېر

غضب او قهر ووېل:

ته څوک يې چې دا سوال زموږ څخه
کوي؟

زه توتوس يم.

څه وخت چې ښکر يا نو د انوم واورېد
و خاورو ته ولوېدل، د ډېره وخته په لږ زېږدو

سول. وروسته تر هغه يوه تر دولپالو
لاندې ووېل:

چاردي سم... چاردي سم... چاردي سم.

نو په دې ترڅ کې توتوس د آس څخه
راکښه سو، وهلي ښځې او نارينه ته ور
نژدې سواوړي وېل:

تاسي څوک ياست؟

ښځې ځواب ورکړ:

دغه زما پلار دی او زه يې لور يم. موږ

د (يشع) زراعتي کلو وال يوچي ستاسو
ښکر و هغه تاپاک کړی دی نارينه يې
بند يان او د خپلو ځالو مر يان يې و ګرځول

ولي موږ د دې هيواد نه يو نو دوی حق
نه لري چې زموږ سره د ښورېشيانو پشان

رفتار و کړی

تاسو د کوم هیواد یاست؟

موږ د اچیر عرب یو موږ دخپلو پلرو

او نیکه گانو مخکې پر بنودی د روزی
دلاس ته راوړلو د پاره دې وطن ته راغلی یو
یو پېللی اسرا نیللیانو موږ د یخ په کشت

و کړ و انده کې په خدمت قبول کړی یو.

ای با داره! حریت او آزادی پر موږ
باندي ارزانی کړه په دې یقین واره چې

موږ به ۱۵۰۰۰ پد د پاره و تاسو ته هیڅ ضرر او
زیان ونه رسوو. تاسو هم د طمعی سترگی
زموږ و هیواد ته نه لری نو له دې کبله زموږ

او ستاسو په منځ کې هیڅ خصومت او دینه منی
نه ده.

ولایسی تاسی آزاد یاست

اچلې د آیندوس و پښو ته ولو بدله او پښی
پی وره چ کړی آیندوس په دې پر مه نر می اچلې له
مخکې را پور ته کړه و لښکر یا نو ته پی مخ ور

واړه او ور ته وې وېل:

زه هیڅکله چا ته اجازه نه ورکوم چې
غیر له جنگی اشخاصو نور وکسانو ته د تعرض

او تیری لاس واچوی.

نو په دې وخت کې پی د اچلی و خوا ته
مخ واړه او وې وېل: اې د پوښو په
شان ښکلی نوم دی مخه دی؟
ز به جده.

ښکلی ز به جده ی په پور د اړه
او اطمینان دخپل پلار سره چې وهر گهای

ته مخی ولایسه او هر چا که ضرر او زیان
در رساوه هغه و ما ته بیا معرفی کړه

که د امار یخ پانی و کتل سی په هغه وخت
کې داسی حادثات او وقایع ویر پیښیدل
چې خلکو به پی پېښی کول په دې لړ کې
یو پېښی په روم کې ژوند کلاوه د خلکو
طالع او بختونه پی کتل او پتی پی

معلومولی ددغی پښی نوم د زرا پور جاء دی.

رومی زرا پور جا هم هغه عربی زرا جده
ده چې آیندوس د غلامی څخه نجات ورکړ

هغه او پلاری آزاده کړه. خو په دغه ترڅ
کې چې آیندوس دا د لښکر یا نو څخه خلاصول
د آیندوس د نوکر سترگی پر دې باندي

وانگېدې پر هغی باندي مین سو په دې هغه
کې سو چې د نو موږی ښکلی او پی مخی
اچلې کورچیری دی دخپل با دار څخه پی

اجازه و اخيسته چې ددې اچلې سره واده
و کړی په دې ډول عرب به ز به جده درومی
سر باز د لو کوس مار کوس د ژوند

ملگری سوه.

څه وخت چې ز به جده دوه هم کتل د آیندوس
سره مخامخ سوه: د هغه څخه پی هیله و کړه

چې ز به کولای سم ستا بخت او طالع و هووم!
آیندوس خپل لاس د هغی خوا ته اوږد کړ مخه
وخت چې ز به جده د آیندوس ورغوی به اچیر

و کول نو داسی پی و وېل:

زما با داره! ستا د لاری په سر کې
درې لو پی خزانې وجود لری ویر ژر به پر

ټولو دیمانو باندي بری ومومی دټولو
با دار به شی

په (۶۹) میلادی کال کې د (جلبا)

امپراطور دمر ک نه وروسته د رومی
افسرانو په منځ کې داخلي جنگې او
مخالفتونه پیدا دوه ټوله لښکر یان چې په

ختیځو هیوادو کې وه (د امپراطور په تر
لفوځ او تسلط لاندی وه) پر دی باندي
متحد شول چې اسپانیاس د آیندوس پلار

وروسته تر جلبا دروم امپراطور وټاکي.

نوی امپراطور په دېره چوکۍ سره
وروم ته گمان ورساوه د فلسطین دا انقلاب او
نبوت د اور دوزلو پاره پی خپل زوی آیندوس

پر پښو دڅو په هر تر تېب چي وي بايد (۱۰۵)
پر شلم) تر خپل تسلط لاندې راوړلي تېتوس
پورېنيان بڼه پوره وټكول او هغوي
بي تيت و پر ټكړل د اور شلم پر بنار باندې
غالب سو

هغه پوښه چي لاندې بي ذكر كوي دهغي
عربي ښځي پښتوگويي ته د حقيقت پوه
ور كوي.

يوه ورځ روميانو د اور شلم د غرو
وښانه پر لويه لار باندې د كلو ميانو يو
كاروان ونيو. په دې كاروان كې پنځه تنه
كوچهگران وه. يوه ددوي د تېتوس څخه
خواهش وكړ چي دوي ايله كړه او دوي به
په بدل كې يولي راز تاسو ته اوڅار كړي
تېتوس په دې راضي سو. كوچهگران هغه
مغازه چي كلو ميانو خپل مالونه او
جواهرات پكښې پټ كړي وه وروښودل.

تېتوس هغه پنځه لږه كړي كچهگران
آزاد كړل او هغه لويه خزانه د تېتوس
ولاس ته ورغله. په دې ډول تېتوس يوه د
هغودرو خزانه څخه چي زېر جدي بي
پښتوگويي كړي وه لاس ته راوړه.

څه وخت چي د فلسطين وضع د پښو او په
شان عادي سوه تېتوس او نو كړي لو كوس
او دده ماندېنه زېر جده دڅو اوسرا نو
سره يوځاي روم ته راغلل.

په دې وخت كې لېسېسيانوس دامپرا-
طوري پر تخت باندې ناست و د مملكت
چاري بي په خپلو پولادي مټو كې نيولي وې

هغه په اصلاحاتو پيل كړي و خو په دې
پوهېدې چي ايله پيسو ادارا بي اصلاحات
مجال دي، نو د اقتصاد او سپما لاري
واخيسته هيڅكله بي يوه روپي پوهوده
اوچي نه مصرفوله. نو ځكه خلكو دي
بخښل با له ليكن ده ودي ته داسي

ويل:

زما دا خوښه ده چي زما تر مرگه وروسته
خلك ووايي چي پلالي بخښل و اماروم
بي خوشبخته كړنه داچي ووايي هغه ډير
سخي او جوا دسري و خوروم بي دهر
كړ

په رېښيا سره روم ددغه پا سوال په
اخيست كې لوي اوسمادت مند سو ځكه چي
هغه بڼه اساسي قانون وضع كړ، آبادي
او تعميرات بي زيات كړل، په امامه
معنا بي امنيت ټينگ كړ، د محكمو
اور دوسو او اخست بي د منظمو قواعدو
پر اساس بنا كړ، علوم او ښاښته هنرونو
ته بي تقويه وركړه او يو ډول مخصوص
ماليات او قوانين بي وضع كړي وه چي د هغه
په وسيله بي د پياوړتيا څخه پسي اخيستي
د فوډرانو او پوښو پياوړتيا په چارو كې به بي
خرځولي.

تېتوس حكامالي او د پاچهۍ اصول
اولاري دخپل پلار څخه زده كړي وې ټوله
نېك صفتونه بي د پلار څخه كسب كړل
او ددې څخه بي ځان كوښه كړ.

تېتوس په (۷۹) كال كې د سلطنت
پر تخت باندې كښېناست خلكو دده په

په وخت كې په ډيره آرامي ژوند كاوه. دي
د پلار په خلاف ډير سخې او جواد و هغه
څه چي بي پلار دلو كالو په جريان كې

ټول كړي وه هغه بي په لږه موده كې مصرف
كړل. دغه جوان واكمن فقط (۱۷) مياشتي
سلطنت وكړ خو سر ډيره پردي روميانو
داسي پاچهۍ ته وه ليدلي. خلكو د (بشر
خوشبخت تېتوس) و باله او دالب دوهمه
خزانه وه چي د تېتوس ولاس ته ورغله
(پا ته په ۳۵ مخ كې)

دسر و زرو در مندا

دوی وای: منی دی اومنی دخران
داینی شوره او عکس منم چی اوسد پسرلی
شخه اته میاشتی تیری دی

منم چی دار غندا او غاچه د پسرلی د کلو نو
«کواره» نه کول کیری اوسد پینکیو بورا-
کلو نو پر کلو نو شخول نه دی اجولی او

منم چی دلته د بلبلو دجو یسی بغ بیده غوندي
بنکاری، خو . دا د ار غندا او غاچه ده د
با با صاحب شخه نیولی تر والمار ه-

دشالمار شخه تر «سردی» پوری درانه لمر
وېا انکو بله نخره نیولی ده
دلته: هو! دلته ار غندا اودی او دا

کند هار!!

دلته ددینکی اسمان دغیری شخه-داسمان
دژبی تیکه دمنشخه شخه دسر و زرو یاران

دی: پر همدغه پاتو ای زریخی شخای اوری-
دلته-د دغو ژبو پاتو د پاسه ژبی زریخی
وېا انکی سته-

دوی وای منی دی، خزان دی، بورا
ننه- بلبلان چپ دی-

یه دلته د و نو د پاتو سره دژبی تیکه
خواله کیری- د لمر دژبی تیکه د زریخی

وېا انکو!

نو عکسه د دروه د پتن «یاد» د بلخ د نو بهار
د پمفلو ژبی جامی او ژبی پلوونه چی پر

هغه آتشکده به شانه ورا نه کیدلی-دا خاطر ه
د دروه د پتن «ارما نجن» هوس پاروی
هله د بلخ برم او دلته دار غندا اوسد سرو

زور در مند:

ژبی لمر ژبی وېا انکی او ژبی پاتو!!
خونه مزه داری او خونه له خونده

وکی

دلته کند هار دی اودغه ار غندا او
نارنجی، ژبی، طلا ای، پاتو- دژبو

وېا انکو به شخو کی

ننه ددی سر و زرو در مندمخی ته نور او ره
او خیری اوریخی منظره ده، د پاتو سته وک

خیالور کی ویره خیالور کی د در مند-
دژبو زریخی پاتو سر ته در و او بو واته
ده او کشته ار غندا او

دارنی او به دانارو د و نو به رکونو کی
یا قو تی-سور والی پاتا کوی اود زریخی سته
و به پاتو خونه کی ژبو کی لمبه:

به پیری داری خوا شخه لری ته-
پر پنجه وای- پر ووه اباد- د نرنگ پر لور
و او اریخی به پیری دسر و زرو در مندم سر ته او
دلته چی د خواچه کند هار خو ایه
یاران هر ه جمعه رادرومی کار یگر، بزرگر
، باغوانان، بیاریان

دار غندا او غاچه د دوی خوندالی خندا
او هوس عکسه دسر و زرو در مند-دلته پرون
دی- به در ناوی خوندی پاتو سته- خوندی
دخوبی مل او ملگری او . دلته مرکی
دی- دلته کیسی هم د موند- د بولدن
دوهلی- د اصفهان- دلته یادونه سته د
شاه مومو د اوریخی دلته د نارنج د نسر د
برم یاد سته او دلته د پاتو خزانو خیری
دلته د نازو او زرغونی زامن اولو پاتی راغی
- کینه چی چی؟

دار غندا او پر غاچه دسر و زرو در مند ته-
خزان چوری دی خندا ده هوس دی عکسه
دلته ار غندا اودی او دا کند هار

د زاده برم یاد او دوی برم تلو سه خزان
کله منی اوسد زرو در مند! بللی! ار غندا او!!